

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำพื้นฐานจากบทเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำ ผู้รายงานได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการรายงานในครั้งนี้ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่าน
3. หลักจิตวิทยาในการสอนภาษาไทย
4. เอกสารที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระภาษาไทย
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดฝึกทักษะ
7. ความพึงพอใจ
8. แนวทางการประเมินสื่อการเรียนการสอน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 3 – 12) ได้กำหนดรายละเอียดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐาน การเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาส ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

3. จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.1 มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์และรักการออกกำลังกาย

3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

4.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะ ของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการ เลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

4.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิด สังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็น ระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม

4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ใน สังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการ ตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำ กระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์ อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัว ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรม ไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

4.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเอง และสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

5.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

5.2 ซื่อสัตย์สุจริต

5.3 มีวินัย

5.4 ใฝ่เรียนรู้

5.5 อยู่อย่างพอเพียง

5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

5.7 รักความเป็นไทย

5.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

6. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้

8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

6.1 ภาษาไทย

6.2 คณิตศาสตร์

6.3 วิทยาศาสตร์

6.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

6.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

6.6 ศิลปะ

6.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

6.8 ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อ การประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึง การทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบ เพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

7. คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในแต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้ ได้กำหนดองค์ความรู้ ทักษะสำคัญและลักษณะที่สำคัญ เป็นจุดเน้นใน การพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

7.1 ภาษา : พัฒนาผู้เรียนด้าน ความรู้ทักษะและวัฒนธรรมการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสาร ความชื่นชม การเห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทยและภูมิในใจภาษาประจำชาติ

7.2 คณิตศาสตร์ : พัฒนาผู้เรียนด้าน การนำความรู้ทักษะและ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตและศึกษาต่อกรณีเหตุ มีผล มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์พัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบ

7.3 วิทยาศาสตร์ : พัฒนาผู้เรียนด้าน การนำความรู้และกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การคิด อย่างเป็นระบบ

7.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม : พัฒนาผู้เรียนด้าน การอยู่ ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมือง ครีฑธาในหลักธรรม ของศาสนาการเห็นคุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความรักชาติ และภูมิใจในความ เป็นไทย

7.5 สุขศึกษาและพลศึกษา : พัฒนาผู้เรียนด้าน ความรู้ ทักษะและ เจตคติในการสร้างเสริมสุขภาพพลานามัยของตนเองและผู้อื่น การป้องกันและปฏิบัติ ต่อสิ่งต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพอย่างถูกวิธีและทักษะในการดำเนินชีวิต

7.6 ศิลปะ : พัฒนาผู้เรียนด้าน ความรู้และทักษะในคดีริเริ่ม จินตนาการสร้างสรรค์งานศิลปะสุนทรียภาพและการเห็นคุณค่าทางศิลปะ

7.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี : พัฒนาผู้เรียนด้าน ความรู้ทักษะ และเจตคติในการทำงาน การจัดการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพและการพัฒนาการใช้ เทคโนโลยี

7.8 ภาษาต่างประเทศ : ความรู้ ทักษะ เจตคติและวัฒนธรรมการใช้ ภาษาต่างประเทศ ในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้และการประกอบอาชีพ

7.9 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน : มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมเสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้าง จิตสำนึกของการกระทำประโยชน์เพื่อสังคมสามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างมีความสุข

จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สรุปได้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนและกระบวนการการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางใน การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับ

8. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียน ในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็น รูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนและ เป็นเกณฑ์สำคัญการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

8.1 ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับ การศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)

8.2 ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่าน

1. ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นมากในการดำรงชีวิตของ
คนในยุคปัจจุบันยิ่งกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา การอ่านที่มีประสิทธิภาพนั้นจะทำให้ผู้อ่านได้รับ
ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องตรงตามผู้เขียนต้องการ ดังนั้นการพัฒนาความสามารถด้าน
การอ่านของแต่ละบุคคลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย การให้นิยามของ
การอ่านจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านอธิบายถึงนิยามของการ
อ่านไว้ดังนี้

เรวดี อาษานาม (2537, หน้า 77-78) ได้ให้ความหมายของการอ่าน
ดังนี้ การอ่าน หมายถึง กระบวนการในการแบ่งความหมายของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์
ที่มีการจดบันทึกอย่างมีเหตุผลและเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน ตลอดจนการพิจารณา
เลือกความหมายที่ดีที่สุดขึ้นไปใช้เป็นประโยชน์ด้วย จะเห็นได้ว่าการอ่านไม่ใช่การรับเอา
ความคิดจากหนังสือที่อ่านเฉยๆ ผู้อ่านไม่ใช่ผู้รับแต่เป็นผู้กระทำ สรุปได้ว่าเป็นผู้ใช้ความคิด
ไตร่ตรองเรื่องราวที่ตนเองอ่านเสียก่อน แล้วจึงรับเอาใจความของเรื่องที่ตน
อ่านไปเก็บไว้หรือนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป ดังนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจ
ความหมายของคำ

นิรันดร์ สุขปรีดี (2540, หน้า 1) ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่าน
คือ การเข้าใจความหมายของตัวละคร หรือสัญลักษณ์ ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถใน
การแปลความ การตีความ การขยายความ การจับใจความสำคัญและการสรุปความ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2540, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า
การอ่านหมายถึง การแสวงหาความรู้นอกเหนือจากการสอนในห้องเรียนที่ครูให้และ
ตัวของผู้อ่านนั้นได้มีการจดจำในเรื่องราวที่อ่านและนำมาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมา
ตามความเข้าใจของผู้อ่าน ถ้าพิจารณาในลักษณะของกระบวนการ การอ่านคือลำดับขั้น
ที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของกลุ่มคำ ประโยค ข้อความและเรื่องราว
ของสารที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้ แต่ถ้าพิจารณาในลักษณะของกระบวนการ

ที่ซับซ้อนแล้วก็จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่างได้แก่ จิตวิทยาพัฒนาการ ภาษาศาสตร์ จิตวิทยาการศึกษา และวิชาการศึกษาส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ นั้น หมายความว่า ครูสอนอ่านจะต้องเข้าใจหลักจิตวิทยา

วรรณิ โสภประยูร (2544, หน้า 121) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ รับรู้ และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์โดยแปลออกเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิด และความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกันและผู้อ่านสามารถนำความหมายนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ได้

ขวัญชนก ทัทธานี (2545, หน้า 10) กล่าวว่า การอ่านคือ การรับรู้ ความหมายของสารจากลายลักษณ์อักษรว่าประกอบไปด้วยกระบวนการอันต่อเนื่องคือ ผู้อ่านตัวหนังสือหรืออักษร ความหมาย การเลือกความหมายและการนำไปใช้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการอ่านคือ ความเข้าใจในสัญลักษณ์ เครื่องหมาย รูปภาพ ตัวอักษร คำและข้อความที่พิมพ์หรือเขียน ขึ้นมา

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า หมายถึง การอ่านตามตัวหนังสือ การออกเสียงตามตัวหนังสือ การดูหรือเข้าใจความจาก หนังสือ สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ การคิด การนับ

คะเนิงนิตย์ จันทุรัตน์ (2547, หน้า 3-4) กล่าวว่า การอ่านคือ การทำความเข้าใจลักษณะนิสัยบุคคล การรู้จักตัวอักษร จดจำตัวอักษรได้ การมองดูภาพและ บอกเรื่องราว การทำความเข้าใจบทอ่าน การท่องจำบทอ่าน และการออกเสียงได้อย่าง ถูกต้อง

เมธี ลีวโรจน์สกุล (2547, หน้า 77) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานทักษะแรกที่ต้องพัฒนามาก่อน การอ่านทำให้รู้ไวยากรณ์ ความหมาย ของคำศัพท์ รวมทั้งการใช้คำที่ถูกต้อง การอ่านภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอจะทำให้จิต ใต้สำนึกเรียนรู้ผ่านสายตา ยิ่งได้พบเห็นบ่อยๆ ซ้ำๆ ยิ่งทำให้จิตใต้สำนึกจดจำรูปแบบประโยค และการใช้คำได้อย่างอัตโนมัติ

สุขุมาลัย ฐานมั่น (2547, หน้า 13) กล่าวว่า การอ่านคือ การแปลตัว อักษรที่ปรากฏในขณะนั้นให้มีความหมายตามเจตนาของผู้เขียน แล้วนำความหมายนั้น ไปใช้ประโยชน์ตามความต้องการของผู้อ่าน

การอ่านในโรงเรียนประถมที่ปรากฏก็คือการที่ครูให้นักเรียนคนหนึ่งอ่านประโยคหรือข้อความนำแล้วให้คนอื่น ๆ อ่านตาม ผู้อ่านนำตั้งใจอ่านให้เสียงดังได้ยินทั่วทั้งชั้นเพื่อเพื่อนจะอ่านตามได้ถูก ผู้อ่านตามมีหน้าที่อ่านอย่างเดี่ยว ตาอาจจะมองสิ่งต่างรอบตัวหูฟังเพื่อนคุย ฯลฯ อ่านแล้วจำไม่ได้และไม่รู้ความหมายของข้อความที่อ่าน ถ้าวิเคราะห์ตามความหมายข้างต้นแล้ว ลักษณะแบบนี้ยังไม่เรียกว่าอ่านได้อย่างสมบูรณ์

การที่คนเราจะอ่านหนังสือได้เร็วหรือช้า นั้น องค์ประกอบอย่างหนึ่งของการอ่านคือ การเคลื่อนไหวสายตาในการอ่านและความเข้าใจความหมายอย่างถ่องแท้ ในการอ่านจะต้องมีการฝึกอยู่เสมอและถูกต้องตามวิธีการด้วย

ความเข้าใจความหมายของการอ่านมีความหมายต่างๆ กัน เมื่อเอ่ยถึงการอ่านต้องมีความเข้าใจมาเกี่ยวข้องคือ เข้าใจในถ้อยคำที่อ่าน เช่น ถ้ามีเด็กเห็นคำว่า กา แล้วเปล่งเสียงว่ากา ก็เข้าใจว่าเป็นการอ่าน เช่นนี้เป็นกรเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง เพราะเด็กอาจไม่เข้าใจ กา ที่เปล่งเสียงออกมานั้น หมายถึง นกชนิดหนึ่งที่มีสีดำ ร้อง กา กา กา หรืออาจหมายถึง กาที่ใช้ในการต้มชา หรืออาจไม่เข้าใจทั้งสองความหมายก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงยังไม่เรียกว่าการอ่าน แต่เป็นเพียงการเปล่งเสียงเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนควรเข้าใจกับความหมายของการอ่าน ถ้าเป็นการอ่านที่ต้องเข้าใจความหมายของคำ ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถอ่านเรื่องและสรุปเรื่องให้ถูกต้อง

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549, หน้า 95-96) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้หลายส่วน ดังนี้

- ส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกระบวนการ หมายถึง ลำดับขั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความและเรื่องราว ข่าวสารที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้

- ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ หมายถึง การสอนอ่านจะต้องเข้าใจหลักจิตวิทยาพัฒนาการทางภาษาของเด็กแต่ละวัย จัดสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็ก

- ส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ หมายถึง การสอนอ่านจะต้องเข้าใจเสียงฐานที่เกิดเสียงของพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เข้าใจหลักภาษาและการใช้ภาษา เพื่อนำหลักการเหล่านั้นมาสอนอ่านและเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง

- ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาทางการศึกษา หมายถึง การนำหลักจิตวิทยามาใช้ทางการศึกษา เช่น ความพร้อมของการอ่าน ความสนใจ แรงจูงใจ การเสริมแรง และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาการจัดกิจกรรมการอ่าน
- ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาการศึกษา หมายถึง การรู้จักเลือกวิธีสอนอ่านที่เหมาะสมกับวัย และระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามขั้นพัฒนาการ เพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่าน
- ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาด้านการจำและการลืม หมายถึง การที่ผู้อ่านสามารถจำเรื่องและเก็บไว้ในสมอง ถ้ามีโอกาสเล่าให้ผู้อื่นฟังก็สามารถเล่าได้ถูกต้อง แต่การที่ผู้อ่านจะจำข้อความที่อ่านได้ก็จะต้องเข้าใจความหมายของคำ รู้หน้าที่ของคำ อีกทั้งสามารถแยกพยัญชนะ สระ ตัวสะกด และวรรณยุกต์ ออกจากกันได้ อีกประการหนึ่งการที่ผู้อ่านจะจำเรื่องได้มากหรือน้อยนั้นยังขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้อ่านที่มีต่อเรื่องนั้นอีกด้วยจากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การอ่าน หมายถึง การเข้าใจความหมายของคำ ประโยค ข้อความ และเรื่องที่อ่าน และเรื่องที่อ่านมีความสำคัญต่อประเทศชาติและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ผู้ที่อ่านมากนอกจากได้รับความรู้อย่างกว้างขวางแล้ว ยังทำให้ผ่อนคลายความเครียด ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ได้รับความรู้จากการอ่านนั่นเอง

กรมวิชาการ (2544, หน้า 5) ให้ความหมายของการอ่านคือ ความคิดที่สามารถเข้าใจใน เรื่องที่อ่านได้ดี ย่อมนำไปสู่ความคิดที่ดี เพราะผู้อ่านจะได้ทราบแนวคิดต่างๆ จากเรื่องที่อ่าน เกิดความรู้จากเรื่องที่อ่าน แล้วนำมาจัดแยกแยะตีความหมายก่อนที่ จะเกิดเป็นความคิดของตนเอง

สรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำ ที่ใช้สื่อความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ให้เข้าใจตรงกันและผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ได้

2. ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาสติปัญญาของคนในสังคม ช่วยในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดของชีวิต การอ่านจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างยิ่ง มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

วรรณิ โสมประยูร (2544, หน้า 121-123) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือมีผลต่อผู้อ่าน 2 ประการ คือ ประการแรก อ่านแล้วได้ “อรรถ” ประการที่สองอ่านแล้วได้ “รส” ถ้าผู้อ่านสำนึกอยู่ตลอดเวลาถึงผลสำคัญของสองประการนี้ย่อมจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากหนังสือตรงตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนเสมอ การอ่านมีความสำคัญต่อทุกคนทุกเพศทุกวัยและทุกสาขาอาชีพ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่างๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ
2. ในชีวิตประจำวันโดยทั่วไป คนเราต้องอาศัยการอ่านติดต่อสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจกับบุคคลอื่นร่วมไปกับทักษะการฟัง การพูด การเขียน ทั้งในด้านภารกิจส่วนตัวและการประกอบอาชีพการงานต่างๆ ในสังคม
3. การอ่านสามารถช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านไปปรับปรุง และพัฒนาอาชีพหรือธุรกิจการงานที่ตัวเองกระทำอยู่ให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ในที่สุด
4. การอ่านสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยให้ความมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ช่วยให้มีเกียรติยศและชื่อเสียง ฯลฯ
5. การอ่านทั้งหลายจะส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ทำให้เป็นผู้รอบรู้ เกิดความมั่นใจในการพูดปราศรัย การบรรยายหรืออภิปรายปัญหาต่างๆ นับว่าเป็นการเพิ่มบุคลิกภาพและความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวเอง
6. การอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์หลายชนิดนับว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจมาก เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร นวนิยาย การ์ตูน ฯลฯ เป็นการช่วยให้บุคคลรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานได้เป็นอย่างดี
7. การอ่านเรื่องราวต่างๆ ในอดีต เช่น อ่านศิลาจารึก ประวัติศาสตร์ เอกสารสำคัญ วรรณคดี ฯลฯ จะช่วยให้อนุชนรุ่นหลังรู้จักอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยเอาไว้และสามารถพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้

ความสำคัญของการอ่าน ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน

ความเป็นจริงการอ่านไม่ได้มีความสำคัญต่อนักเรียนหรือนักศึกษา
เท่านั้น แต่บุคคลทั่วไปก็อาจแสวงหาความรู้ได้ด้วยการอ่าน การอ่านเป็นสื่อกลางของการ
เรียนรู้ ผู้อ่านมากย่อมรู้มากและถ้านำความรู้นั้นมาใช้ประโยชน์ต่อสังคม สังคมนั้นย่อมมี
ประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาไปในทางที่ถูกที่ควรอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การปลูกฝังให้รัก
การอ่านตั้งแต่เยาว์วัย จึงเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. สำคัญต่อการเรียน

การอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลายในการเรียนการสอนและ
มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จ การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งอันจะส่งผลต่อการเรียนรู้ใน
ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเฉพาะระดับประถมศึกษา หากเริ่มต้นดีรากฐานการอ่านของ
เด็กก็จะดี ความสำคัญของการอ่านจึงสามารถสรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญทั้งต่อ
บุคคลและสังคม เนื่องจากเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้และการพัฒนาด้านสติปัญญา
ผู้อ่านมากย่อมรู้มาก สามารถนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม
รวมทั้งประเทศชาติ นอกจากนี้การอ่านยังก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการเอาชนะอุปสรรค
รวมทั้งก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ช่วยลดความเครียดทางอารมณ์ด้วย สรุปความสำคัญ
ของการอ่านว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ และพัฒนา
สติปัญญาของคนในสังคม พัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต

องค์ประกอบในการอ่าน อาจจะสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย

1.1 สายตา

1.2 ปาก

1.3 หู

2. องค์ประกอบทางด้านจิตใจ

2.1 ความต้องการ

2.2 ความสนใจ

2.3 ความศรัทธา

3. องค์ประกอบทางด้านสติปัญญา

- 3.1 ความสามารถในการรับรู้
- 3.2 ความสามารถในการนำประสบการณ์เดิมไปใช้
- 3.3 ความสามารถในการใช้ภาษาให้ถูกต้อง
- 3.4 ความสามารถในการเรียน
4. องค์ประกอบทางประสบการณ์พื้นฐาน
5. องค์ประกอบทางวุฒิภาวะ อารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ
6. องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม

มีผู้ให้ความสำคัญของการอ่านไว้หลายท่าน ดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2543, หน้า 2) ได้อธิบายความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ การรู้และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อ่านทุกคน การรู้จักฝึกฝนอ่านอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดี ทั้งจะช่วยให้เกิดความชำนาญและความรู้กว้างขวางด้วย ดังนั้น การที่นักเรียนจะเป็นผู้อ่านที่ดีจึงขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมให้ อีกทั้งยังต้องผสมผสานกับความสนใจของผู้อ่าน เพื่อเป็นแรงจูงใจที่ช่วยให้นักเรียนได้อ่านอย่างสม่ำเสมอ

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545, หน้า 2) ได้อธิบายความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและช่วยสนองความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกเรื่อง ซึ่งมีอยู่ในทรัพยากรสารสนเทศทุกประการโดยเฉพาะความอยากรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ

3. จุดมุ่งหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าในอาชีพของตน เพื่อศึกษาความรู้เพิ่มเติมเพื่อทราบความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์บ้านเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ หรืออ่านเพื่อความเพลิดเพลิน การอ่านจึงมีความสำคัญที่จะต้องกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่าน ดังต่อไปนี้

การสื่อสารด้วยการอ่านหนังสือทุกครั้ง ผู้อ่านจะต้องมีการตั้งจุดประสงค์ การอ่านเสมอ จุดประสงค์ของการอ่านแต่ละครั้งอาจจะเหมือนหรือต่างกันได้ จุดประสงค์โดยทั่วไปของการอ่านได้แก่

1. การอ่านเพื่อจับใจความ เป็นการสรุปสาระสำคัญของเรื่อง ทำให้เข้าใจเรื่องได้ครบถ้วนตรงตามที่คุณเขียนต้องการอย่างรวดเร็ว การฝึกทักษะการอ่านเพื่อจับใจความ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจความหมายของคำและสำนวนในเรื่อง สามารถลำดับเหตุการณ์และลำดับความคิดแยกได้ว่า ใจความใดเป็นความสำคัญและใจความใดเป็นใจความรอง

2. การอ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นับเป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านที่พึงปฏิบัติและมีประโยชน์อย่างยิ่งแต่การที่จะเพิ่มคุณค่าและประโยชน์ให้กับการอ่านนั้น ผู้อ่านควรจดบันทึกสาระสำคัญของเรื่องที่อ่าน และสามารถแนะนำหนังสือที่นำอ่านแก่ผู้อื่นได้ด้วย

3. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ รู้จักใคร่ครวญ พิจารณาเรื่องที่อ่านอย่างละเอียด ลึกซึ้งในด้านต่างๆ เป็นการอ่าน ที่ต้องอาศัย ความสามารถในการคิด พิจารณาหาเหตุผลมาประกอบ ซึ่งนับว่าเป็นทักษะด้านการอ่านขั้นสูง จึงควรฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะสามารถบอกจุดประสงค์ของผู้เขียนได้ บอกความหมายของคำและสำนวน ในเรื่อง ที่อ่านได้ วิเคราะห์ส่วนต่างๆ ของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง ชัดเจน อธิบายกลวิธีการเขียนได้ และบอกคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้

กานต์มณี ศักดิ์เจริญ (2546, หน้า 90-92) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้คนเราต้องการให้ความรู้ของตนเองเจริญงอกงามขยายขอบเขตออกไปจากที่มีอยู่เดิมต้องการรู้ในสิ่งที่เป็นปัญหาไม่เข้าใจต่างๆ การอ่านจึงเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการแขนงต่างๆ เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโดยไม่จำเป็นต้องเป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเพื่อเข้าใจผู้อื่นเข้าใจตนเองดีขึ้นเพื่อรู้ความเป็นไปในโลกสถานที่ที่ห่างไกลคนที่แปลกเฝ้าแปลกพันธุ์และวัฒนธรรมที่ต่างออกไปเพื่อเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของตนและเพื่อทราบข่าวความเคลื่อนไหวของสังคมที่ตนอยู่

2. อ่านเพื่อให้เกิดความคิดการอ่านวัสดุสิ่งพิมพ์ที่แสดงทรรศนะต่างๆ ได้แก่ บทวิจารณ์บทความวิจัยต่างๆ จะช่วยให้ทรรศนะของผู้อ่านกว้างขวางขึ้นการอ่านในลักษณะนี้เป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดที่สำคัญการจัดลำดับขั้นแนวความคิดของผู้เขียนพิจารณาเหตุผลและแรงจูงใจในการเขียนเรื่องนั้นๆ ขึ้นเป็นการปลูกฝังนิสัยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. อ่านเพื่อความบันเทิงสภาวะแวดล้อมมีอิทธิพลต่อจิตใจอารมณ์ และร่างกายของมนุษย์เป็นอันมากบางครั้งก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายการอ่านหนังสือที่ เนื้อหาสาระไม่เป็นวิชาการนักจะช่วยให้เกิดความบันเทิงควบคู่ไปกับความรู้ความคิดได้มี ความสุขกับความไพเราะของภาษาเป็นการผ่อนคลายอารมณ์ตั้งเครียด

4. การอ่านเพื่อสนองความต้องการอื่น ๆ มนุษย์เรามีความต้องการ ตามธรรมชาติคือต้องการความมั่นคงในชีวิตต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนการมีหน้า มีตาความนับถือในสังคมต้องการความสำเร็จในชีวิตซึ่งในชีวิตจริงทุกคนจะสมปรารถนา ทุกประการการอ่านจะช่วยชดเชยให้ได้การอาศัยหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์นี้เป็นประโยชน์ ดีกว่าไปหาวิธีการชดเชยวิธีอื่นผู้อ่านมัก ใช้หนังสือเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตน เพื่อสร้างบุคลิกภาพขยายขอบเขตของความสนใจในสิ่งใหม่ทางานอดิเรกใหม่ๆ เตรียมตัว หาเหตุผลสนับสนุนแนวคิดหรือข้อเสนอแนะของตนหรือหาข้อโต้แย้งที่มีเหตุผล เพื่อแสดง ความคิดเห็นคัดค้านเพื่อสนองอารมณ์บางอย่างในขณะนั้นหรือสร้างอารมณ์ที่ต้องการ บางครั้งก็อยากรู้เรื่องใหม่แนวทางใหม่เพื่อเข้าใจตนเองและปรับตัวให้เข้ากับวิธีการดำรงชีวิต

ประกาศรี สืออำไพ (2524, หน้า 17) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
2. อ่านเพื่อได้เนื้อหาช่วยให้เกิดการเรียนรู้
3. เพื่อความเข้าใจตัวเองและผู้อื่น
4. เพื่อสร้างจินตนาการ
5. ปลุกใจให้กล้าหาญต่อสู้ชีวิตต่อไปตามเรื่องี่อ่าน
6. อ่านเพื่อวิจารณ์หรือปฏิบัติหนังสือ

สมบัติ จำปาเงินและสำเนียง มณีกาญจน์ (2539, หน้า 11 – 12) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายหรือ จุดประสงค์ของการอ่านโดยย่อ มี 3 ประการ ดังนี้

1. อ่านเพื่อรู้ อาจแบ่งออกเป็น
 - 1.1 เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ
 - 1.2 อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เรื่องราวต่างๆ ทั้งโดยย่อและโดยละเอียด
 - 1.3 อ่านเพื่อต้องการข่าวสาร ข้อเท็จจริง หรือเพื่อตำรับ

ตำราต่างๆ ไป

1.4 อ่านเพื่อศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษ เพื่อต้องการประโยชน์เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

1.5 อ่านเพื่อหาข้อมูลประมวลเข้าเอามาทำวิจัยเผยแพร่ในหมู่นักวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์แก่ชาติในส่วนร่วม

2. อ่านเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นการพักผ่อนคลายความเคร่งเครียดจากงานประจำ ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี นวนิยายเรื่องสั้น หรือเรื่องระดับถึงขนาดเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีต่างๆ

3. อ่านเพื่อสังคม หรือให้สังคมยอมรับ เรื่องนี้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางแล้วว่าคนรักหนังสือ หรือผู้รักการอ่านเป็นคนที่น่าคบ อาจเข้ากับคนต่างชั้นต่างระดับได้ง่าย ยิ่งเป็นคนที่มีความรู้จริงๆ จากการอ่านการฟังและไม่มีนิสัยเลวร้ายอย่างอื่น โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวทำให้มีความรู้กว้างขวาง มีทัศนคติอันสมัย คุยกับใครๆ ก็รู้เรื่อง อาจแสดงความคิดเห็นให้เป็นที่น่าเชื่อถือเป็นคนที่มีคุณค่าต่อหมู่คณะและต่อสังคม ทั้งสังคมเฉพาะกลุ่มและสังคมในประชาชาติอีกด้วย

ในการอ่านบุคคลแต่ละคนจะมีจุดประสงค์ของตนเอง คนที่อ่านข้อความเดียวกันอาจมีจุดประสงค์หรือความคิดต่างกัน โดยทั่วไปจุดประสงค์ของการอ่านมี 3 ประการคือ

1) การอ่านเพื่อความรู้

ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทตำรา สารคดี วารสาร หนังสือพิมพ์ และข้อความต่างๆ เพื่อให้ทราบเรื่องราวอันเป็นข้อความรู้ หรือเหตุการณ์บ้านเมือง การอ่านเพื่อความรู้เป็นการอ่านที่จำเป็นที่สุดสำหรับครู เพราะความรู้ต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมอยู่ทุกขณะ แม้จะได้ศึกษามากจากสถาบันการศึกษาระดับสูง ก็ยังมีสิ่งที่ยังไม่รู้และต้องค้นคว้าเพิ่มเติมให้ทันต่อความก้าวหน้าของโลกข้อความรู้ต่างๆ อาจมิได้ปรากฏชัดเจนในตำรา แต่แทรกอยู่ในหนังสือประเภทต่างๆ แม้ในหนังสือประเภทบันเทิงคดีก็จะให้เกร็ดความรู้ควบคู่กับความบันเทิงเสมอ

2) การอ่านเพื่อความคิด

แนวความคิดทางปรัชญา วัฒนธรรม จริยธรรม และความคิดเห็นทั่วไป มักแทรกอยู่ในหนังสือแทบทุกประเภท มิใช่หนังสือประเภทปรัชญา หรือจริยธรรมโดยตรงเท่านั้น การศึกษาแนวคิดของผู้อื่น เป็นแนวทางความคิดของตนเอง และอาจนำมาเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตหรือแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิต ผู้อ่านจะต้องใช้วิจารณญาณ

ในการเลือกนำความคิดที่ได้อ่านมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในบางเรื่องผู้อ่านอาจเสนอความคิด โดยยกตัวอย่างคนที่มีความคิดผิดพลาด เพื่อเป็นอุทาหรณ์ให้ผู้อ่านได้ความยั้งคิด เช่น เรื่องพระลอ แสดงความรักอันผืนทำนองคลองธรรมจึงต้องประสบเคราะห์กรรมในที่สุด ผู้อ่านที่ขาดวิจารณญาณมีความคิดเป็นเรื่องจูงใจให้คนทำความผิด นับว่าขาดประโยชน์ ทางความคิดที่ควรได้ไปอย่างน่าเสียดาย การอ่านประเภทนี้จึงต้องอาศัยการศึกษาและการชี้แนะที่ถูกต้องจากผู้มีประสบการณ์ในการอ่านมากกว่า ครูจึงต้องใช้วิจารณญาณในการอ่านเพื่อความคิดของตนเอง และเพื่อชี้แนะหรือสนับสนุนนักเรียนให้พัฒนาการอ่านประเภทนี้

3) การอ่านเพื่อความบันเทิง

เป็นการอ่านเพื่อฆ่าเวลา เช่น ระยะเวลาที่คอยบุคคลที่นัดหมายคอยเวลารถไฟออก เป็นต้น หรืออ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดีในเวลาว่าง บางคนที่มีนิสัยรักการอ่าน หากรู้สึกเครียดจากการอ่านหนังสือเพื่อความรู้ อาจอ่านหนังสือประเภทเบาสมองเพื่อการพักผ่อน หนังสือประเภทที่สนองจุดประสงค์ของการอ่านประเภทนี้มีจำนวนมาก เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย การ์ตูน วรรณคดีประเภทอิงอารมณ์ เป็นต้น

สมพร จารุณัฐ (2549, หน้า 46-62) กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการอ่านว่าการตั้งคำถามแบบเปิดว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เป็นวิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ดี เวลาอ่านเรื่องอะไรก็ตามควรพยายามแปลงหัวเรื่องเป็นคำถามให้ติดเป็นนิสัย บางคนอาจเขียนคำถามไว้ข้างๆ หัวข้อเรื่อง การตั้งคำถามก่อนการอ่านในลักษณะเช่นนี้ช่วยให้เรามีจุดมุ่งหมายในการอ่าน

4. ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญ และมีคุณค่ายิ่ง เพราะการอ่านทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการศึกษา และการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป เกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของการอ่านนั้น ได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

บันลือ พฤกษ์วัน (2532, หน้า 10 - 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ หากอ่านไม่ได้ การเรียนการสอนย่อมพบอุปสรรคอย่างใหญ่หลวง พฤติกรรมในการเรียนของเด็กจะเปลี่ยนไป

หงอยเหงา เก็บกด หรือมีอะไรนั้นจะแสดงออกต่างๆ ในลักษณะทดแทนปมด้อยเหล่านั้นก็มี
ครุจำเป็นต้องเอาใจใส่ ช่วยเหลือ แก้ไข (ซ่อมเสริม) ตั้งแต่เริ่มอ่านบทเรียนแรกทันที

2. เด็กที่อ่านได้ย่อมได้รับการยอมรับ สามารถร่วมเรียนร่วมเล่นกับ
เพื่อนๆ ได้ดี ตรงกันข้ามการที่เด็กมีอุปสรรคในการอ่าน ย่อมขาดความอบอุ่น ขาดความ
มั่นใจในตนเอง

3. การอ่านได้ อ่านเป็น เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้เกี่ยวกับ
สภาพแวดล้อมทั้งนี้เพราะไม่ว่าโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาใดในโลก ก็ไม่อาจจัด
ประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด การอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่เด็กจะ
ค้นคว้าเพิ่มเติมได้อย่างจุใจ หรือตามความจำเป็นของเด็กเหล่านั้นได้ดี

4. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบธุรกิจ การปรับปรุง
อาชีพเมื่อพ้นวัยประถมศึกษา อาจเรียนรู้จากกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อีกทางหนึ่ง

5. การอ่านมีความจำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดีที่จะรู้ข่าวสาร
เหตุการณ์ของบ้านเมืองการปกครองที่พลเมืองดีจะต้องให้ความร่วมมือแก่ทางราชการได้ดี

6. การอ่านจะเป็นเครื่องมืออย่างสำคัญในการพินิจ เลือกตัดตัดสินใจที่
จะเลือกตัวแทน ในด้านการเมืองการปกครอง อันเป็นรากฐานสำคัญของระบบ
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. การอ่านย่อมเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยให้เด็กวัยประถมศึกษา
หรือพ้นวัยประถมศึกษาก็ตาม สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยใช้การอ่าน ทั้งยังจะ
ได้รับความเพลิดเพลินช่วยพัฒนาจิตใจ และอื่นๆ ได้ดีอีกด้วย

8. การอ่านจะทวีความสำคัญมากขึ้นโดยลำดับที่ช่วยให้รอบรู้ถึง
ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การสื่อสาร การพยากรณ์อากาศ เพื่อการปรับตน ปรับปรุง
อาชีพ ยิ่งสังคมเจริญขึ้นมากเพียงใด การอ่านก็จะทวีความสำคัญมากขึ้นเพียงนั้น

รัฐจวน อินทรกำแหง (2525, หน้า 13) ได้กล่าวถึงการอ่านว่า การอ่าน
เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนมีความรู้รอบตัว ยุคสมัย ทำให้ปรับปรุง
ตัวเองให้ทันต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้เป็นอย่างดี

พรทิพย์ สุทธิพันธ์ (2539, หน้า 11) กล่าวว่า ในการดำเนินชีวิตนั้น
การอ่านมีความสำคัญต่อทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบ
อาชีพ และการหาความสนุก เพลิดเพลิน จากการอ่าน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2540, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ การรู้และใช้วิธีอ่านที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อ่านทุกคนการฝึกฝนการอ่านอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดีทั้งจะช่วยให้เกิดความชำนาญและมีความรู้กว้างขวางด้วย

ชุติมา สุวิทยารัตน์ (2541, หน้า 16) ได้กล่าวว่าการอ่านเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพื่อการศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม และการอ่านยังเป็นทักษะที่นักเรียนใช้ในการศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาวิชาต่างๆ ทุกกลุ่มทักษะวิชา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในอนาคต

เบญจมาศ กาลาศรี (2544, หน้า 15 – 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านเป็นวิธีการที่สำคัญในการแสวงหาความรู้สรรพวิทยาต่างๆ การอ่านจะช่วยพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่านให้สูงขึ้น ถือได้ว่าการอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลาย

สุพรรณณี วราพร (2545, หน้า 4) กล่าวว่า การอ่านเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคนสามารถอ่านวัยประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับในขอบเขตตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติงาน ตลอดถึงการพักผ่อนหย่อนใจ การเสริมสร้างประสบการณ์และความคิด

กล่าวโดยสรุป การอ่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ช่วยให้บุคคลพัฒนาตนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์และมีความสุข เกิดความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา สามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และส่งผลในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

5. ประเภทของการอ่าน

จากการศึกษาค้นคว้าประเภทของการอ่าน นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของการอ่านไว้ ดังนี้

สนิท ตั้งทวี (2529, หน้า 282) ได้จำแนกประเภทของการอ่านเอาไว้

7 ประเภท คือ

1. การอ่านวิเคราะห์คำ
2. การอ่านวิเคราะห์ประโยค
3. การอ่านวิเคราะห์ทรรศนะของผู้แต่ง

4. การอ่านตีความ
5. การอ่านขยายความ
6. การอ่านจับใจความ
7. การอ่านอย่างใช้วิจารณ์ญาณ

กัลยา ยวนมาลัย (2539, หน้า 30) แบ่งกลวิธีการอ่าน สำหรับฝึกฝน เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญ ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การอ่านเร็วอย่างเข้าใจ
2. การอ่านเพื่อจับใจความ
3. การอ่านเพื่อตีความ
4. การอ่านอย่างวิพากษ์วิจารณ์

วรรณิ โสมประยูร (2539, หน้า 127) ได้แบ่งประเภทการอ่าน เพื่อเป็น พื้นฐานที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะทางภาษาได้สะดวกและมี ประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การอ่านออกเสียงแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่
 - 1.1 การอ่านร้อยแก้ว
 - 1.2 การอ่านร้อยกรอง
 - 1.3 การอ่านทำนองเสนาะ
2. การอ่านในใจแบ่งได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่
 - 2.1 การอ่านแบบค้นคว้าหาความรู้
 - 2.2 การอ่านจับใจความสำคัญหรือสาระสำคัญของเรื่อง
 - 2.3 การอ่านแบบหารายละเอียดทุกตอน
 - 2.4 การอ่านแบบหารายละเอียดทุกคำเพื่อการปฏิบัติ
 - 2.5 การอ่านแบบวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผล
 - 2.6 การอ่านแบบไตร่ตรองโดยใช้วิจารณ์ญาณเพื่อหา ข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสีย สำหรับเลือกแนวปฏิบัติ
 - 2.7 การอ่านแบบคร่ำวๆ เพื่อการสังเกตและจดจำ

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2542, หน้า 26 – 31) ได้แบ่งการอ่านเป็น 2 ประเภท คือ การอ่าน ออกเสียงและการอ่านในใจ โดยสรุปคือ

1. การอ่านออกเสียง ช่วยให้เด็กมีทักษะมากขึ้น จดจำข้อความที่ดีไว้ เป็นตัวอย่างอ่านได้คล่องแคล่วถูกต้อง รู้จักความไพเราะของบทกวีซึ่งอ่านเป็นทำนองเสนาะ และส่งเสริมด้านบุคลิกภาพให้เด็กมีความกล้าหาญที่จะอ่าน และสามารถตรวจสอบได้ว่าการอ่านนั้นถูกหรือไม่

2. การอ่านในใจ ในชีวิตประจำวันจะใช้มากกว่าการอ่านออกเสียง เพราะต้องอ่านเพื่อประโยชน์ต่างๆ มากมาย เช่น เพื่อธุรกิจ เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อความบันเทิง

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2547, หน้า 19) ได้แบ่งการอ่านออกเป็น 2 ประเภท คือ การอ่านในใจและการอ่านออกเสียง การอ่านออกเสียงนั้น หมายรวมเอาทั้ง การออกเสียงธรรมดาและการออกเสียงทำนองเสนาะ

สถานที่ต่างๆ จากการศึกษาประเภทของการอ่าน พอจะสรุปได้ว่า การอ่านสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง เช่น จุดประสงค์ของการอ่าน ลักษณะของการอ่าน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การอ่านสามารถแบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อนำไปสู่แนวทางการฝึกปฏิบัติในการอ่าน ซึ่งมักนำมาใช้ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ตลอดจนนำมาใช้ในชีวิตประจำวันทั้งการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ

6. ขั้นตอนการสอนอ่าน

การจัดการเรียนการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ที่น่าพอใจ นั้นมีขั้นตอนในการอ่านที่ควรศึกษาจากนักการศึกษาหลายท่าน ดังต่อไปนี้

บันลือ พุกกะวัน (2532, หน้า 145-146) กล่าวถึงแนวการสอนอ่าน เพื่อจับใจความสำคัญว่าครูควรศึกษาลักษณะสำคัญของการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ แล้ววางแนวฝึกไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. ฝึกการอ่านแบบอ่านคร่าวๆ เพื่อจะหาสิ่งที่น่าสนใจ หรือสิ่งที่ต้องการของผู้อ่าน โดยอาจฝึกได้ดังนี้

1.1 ให้อ่านเรื่องราวหรือบทความ โดยอ่านอย่างรวดเร็ว ช้าๆ หรืออ่านอย่างลวกๆ เพื่อจะรู้ว่าเรื่องนั้นมีขอบเขตหรือกล่าวถึงเรื่องอะไร ทำนองใด

1.2 ถ้าเป็นบทประพันธ์ประเภทร้อยกรอง ลองอ่านสัก 2-3 หน้า เพื่อดูว่ามีคุณค่าที่น่าสนใจมากน้อยเพียงใด หรือไพเราะหรือไม่

1.3 ให้อ่านเฉพาะหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งให้ละเอียด เพื่อทราบทรรศนะ
ความคิดเห็นข้อเสนอแนะหรือเจตนาของผู้แต่งหรือผู้เรียบเรียง โดยมากจะใช้การอ่านคำ
นำอารัมภบท

1.4 ให้อ่านตลอดทั้งเรื่อง เพื่อประเมินดูว่า เรื่องนั้นให้ประโยชน์
ทางใด มีจุดเด่นตรงไหน ตอนไหนบ้าง

1.5 เมื่ออ่านแล้วพิจารณาตรวจสอบเรื่องราวโดยส่วนรวมว่าเป็น
เรื่องยากหรือง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน หรือใช้ความคิดของตนประเมินเรื่องราวนั้นๆ

2. ฟีกอ่านจับใจความสำคัญ ซึ่งเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การย่อความ

2.1 ฟีกการอ่านนิทานแล้วเล่าเรื่องอย่างย่อได้ว่า เรื่องเป็นมา
และสรุปอย่างไร หากจะถามถึงตัวละครก็อาจบอกได้ว่า มีลักษณะอย่างไร หรือเป็นเรื่องที่
มีเหตุผลหรือไม่

2.2 เมื่อมอบหมายให้เด็กอ่าน นิทานหรือเรื่องราวใดๆ ครูจำเป็นต้องตั้งคำถามให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในเรื่องนั้น ให้นักเรียนหาคำตอบเป็นตอนๆ ไป
โดยลำดับ

2.3 ฟีกให้นักเรียนอ่านบทความที่ให้ความรู้ แล้วให้ตั้งหัวข้อเรื่อง
ชื่อเรื่องไว้แต่ละอนุเลข เรื่องนั้นอาจมี 2-3 หรือหลายอนุเลข

2.4 ในการตรวจสอบ หรือการตั้งชื่อเรื่องแต่ละอนุเลขนั้น ควรจะมีการอภิปรายว่าควรจะต้องตั้งชื่ออนุเลขนั้นอย่างไรจึงจะเหมาะสม และชื่อเรื่องจะคลุมเรื่องราว
นั้นๆ ได้ดี

2.5 ให้นักเรียนรวบรวม 2-3 อนุเลขหรือหลายอนุเลขนั้นเป็นหัวเรื่อง
หรือประโยคหรือทำให้เรื่องสั้นเข้า

2.6 ฟีกให้นักเรียนอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ให้ดูชื่อเรื่องแต่ละคอลัมน์
จะเห็นได้ว่า แต่ละคอลัมน์จะมีการตั้งชื่อไว้ แล้วลองค้นหาคอลัมน์ที่จะอ่านในหน้าอื่นๆ
บ่อยๆ เด็กจะเข้าใจในเรื่องการตั้งชื่อเรื่องแต่ละอนุเลขในข้อ 2.3, 2.4 และ 2.5 ได้ดียิ่งขึ้น

2.7 ฟีกให้นักเรียนสังเกตดูว่าประโยคใด เป็นประโยคบอกใจความ
สำคัญของเรื่อง และประโยคแบบใดเป็นประโยคที่เป็นผลความ

2.8 ในการอ่านบทความ เรื่องราวหรือหนังสือสังคมศึกษาและอื่นๆ
ให้นักเรียนใช้วิธีขีดเส้นใต้เฉพาะข้อความที่สำคัญเข้าไว้ เป็นตอนๆ

2.9 ให้หลอมข้อความที่ย่นย่อ หรือขีดเส้นใต้เข้าไว้ด้วยกัน แล้วปรับปรุง
 แต่งให้ข้อความกลมกลืนกัน ก็จะกลายเป็นการย่อเรื่อง

2.10 ลองตรวจข้อความที่ย่อเรื่องไว้อีกครั้งหนึ่งว่า มีความสอดคล้อง
 กัน ครอบคลุมและบอกเรื่องสั้นเฉพาะจุดสำคัญในเรื่องได้ดี เป็นไปตามคำสั่งที่กำหนดว่า
 ให้ย่อเรื่องนั้นให้ได้ไม่เกิน 4 หรือ 8 บรรทัด แล้วแต่กรณี

2.11 จำต้องให้นักเรียนอ่านคำนำของหนังสือที่จะอ่าน เพื่อจะได้ทราบ
 เจตนาของผู้แต่งผู้เรียบเรียงมักจะเขียนบอกสาระสำคัญของเรื่องที่เขียนไว้ในคำนำ

2.12 บทความส่วนใหญ่จะเน้นสาระสำคัญ หรือสรุปสาระสำคัญไว้ใน
 ตอนท้ายของเรื่องอย่างที่เราเรียกว่า บทสรุป ซึ่งบทสรุปอาจเป็นแนวทางในการย่อ
 ความสำคัญของเรื่องได้เป็นอย่างดีอีกส่วนหนึ่ง

2.13 เมื่อฝึกตามขั้นตอนที่เสนอแนะโดยสม่ำเสมอ ก็ควรให้นักเรียน
 อ่านเรื่องราวทั้งหมด และย่อเรื่องโดยทันทีก็อาจทำได้ ทั้งนี้เพราะเด็กมีทักษะในความเข้าใจ
 ภาษาเพียงพอ เมื่ออ่านเรื่องราวแล้วจะบันทึกเรื่องย่อๆ ได้ทันที

2.14 ฝึกให้นักเรียนอ่านแล้วทำรายงาน หรือรายงานด้วยปากเปล่า
 หน้าชั้นเรียน โดยกำหนดเวลาแต่ละกลุ่มไว้ เมื่อครูมอบหัวเรื่องใหญ่ เด็กจะรู้จักช่วยกันแบ่ง
 งานที่ได้ ไปค้นคว้าย่อเรื่องแต่ละหัวข้อย่อย แล้วรวมกลุ่มเพื่อสำรวจสาระสำคัญที่
 จะต้องรายงาน อาจแบ่งกันทำหน้าที่รายงานเรื่องนั้นได้ดีอีกด้วย

2.15 ควรจัดแบ่งงานผลัดเปลี่ยนกันย่อข่าว เหตุการณ์ จากหนังสือพิมพ์
 โดยฝึกเสนอข่าวสำคัญอย่างย่อที่ป้ายประกาศเป็นประจำ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริม
 กิจกรรมการอ่านเพื่อเก็บใจความสำคัญได้อย่างดีอีกทางหนึ่ง

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537, หน้า 89-92) ได้เสนอทักษะพิเศษที่ครู
 ควรฝึกเพิ่มให้นักเรียนในการอ่านจับใจความ สรุปได้ดังนี้

1. ค้นหาใจความสำคัญที่มีอยู่ในข้อความของแต่ละตอนของเรื่องที่อ่าน
2. การค้นหาส่วนปลีกย่อยที่ให้ความรู้
3. การสังเกตการณ์ที่เรียงลำดับ
4. การให้รู้จักทำนายผล
5. การค้นหาถ้อยคำหรือประโยคที่ให้ความรู้ลึกประทับใจ
6. การเกิดอารมณ์ร่วมกับผู้เขียน
7. การติดตามทิศทาง การดำเนินเรื่อง

8. การหาข้อความตามการใช้ประโยชน์
9. การให้รู้จักสรุปเรื่องที่อ่าน
10. การวิเคราะห์โครงสร้างระหว่างการอ่าน
11. การศึกษารูปแบบของหนังสือหรือเรื่องที่อ่าน
12. การประเมินเนื้อเรื่อง
13. การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวให้ผูกพันกับเรื่องที่อ่าน
14. การรู้จักเปรียบเทียบความรู้ที่ได้รับจากการอ่านเรื่องเดียวกัน
15. การค้นหาแหล่งที่อ้างอิงของผู้เขียน
16. การหาแนวทางหรือจุดมุ่งหมายของผู้เขียน
17. การพิจารณาข้อความในส่วนที่อาจแทรกการโฆษณา

วรรณิ โสสมประยูร (2544, หน้า 120) กล่าวว่าขั้นตอนการสอนอ่านในระดับประถมศึกษาชั้นนั้น ควรให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์การอ่านและสามารถนำไปใช้อ่านคำใหม่ๆ ได้ มีทักษะในการอ่านในใจและการอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง คล่องแคล่วรวดเร็ว สามารถจับใจความสำคัญ คิดเชิงวิจารณ์และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่าน การใช้พจนานุกรม การเลือก การใช้ การเก็บรักษาหนังสือ และการใช้ห้องสมุดในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และผลิตเพลินนิยามว่า

การอ่านสะกดคำ หมายถึง การอ่านโดยนำเสียงพยัญชนะต้น สระวรรณยุกต์ และตัวสะกดมาประสมเป็นคำอ่าน การอ่านสะกดคำจะต้องให้นักเรียนสังเกตรูปคำพร้อมๆ กับการอ่านและการสอนอ่านคำจะนำคำที่มีความหมายมาสอน เมื่อสะกดคำจนจำคำได้แล้ว ต่อไปก็ต้องไม่ใช้วิธีการสะกดคำ เพราะการสะกดคำจะเป็นเครื่องมือการอ่านคำใหม่ จึงให้อ่านเป็นคำโดยไม่สะกดคำ มิฉะนั้นนักเรียนจะ อ่านจับใจความไม่ได้ และอ่านได้ช้า

การสะกดคำมีวิธีการสะกดคำหลายวิธี ถ้าสะกดคำเพื่ออ่านจะสะกดคำตามเสียง ถ้าสะกดคำเพื่อเขียนจะสะกดคำตามรูป และการสะกดคำจะสะกดคำเฉพาะคำที่เป็นคำไทย ตัวสะกดตรงตามรูปคำ มีวิธีการสะกดคำ ดังนี้

1. วิธีการสะกดคำตามรูปคำ

กา	สะกดว่า	กอ - อา - กา
ขา	สะกดว่า	ขอ - อา - ขา
คาง	สะกดว่า	คอ - อา - งอ - คาง

ต่าง สะกดว่า คอ - ออ - งอ - คาง - โม่โท - ค้าง

2. วิธีการสะกดคำโดยสะกดแม่ ก กา ก่อน แล้วจึงสะกดมาตราตัวสะกด

คาง สะกดว่า คอ - ออ - คา - คา - งอ - คาง

ต่าง สะกดว่า คอ - ออ - คา - คา - งอ - คาง - คาง - โท - ค้าง

3. วิธีสะกดคำที่มีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด มักจะเป็นคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ เช่น บาลี สันสกฤต เขมร อังกฤษ เป็นต้น วิธีการสอนอ่านและเขียนมีดังนี้

3.1 เห็นรูปคำและอ่านออกเสียงให้ถูกต้อง

3.2 จำรูปคำและรู้ความหมายของคำ

3.3 รู้หลักการสะกดคำ เช่น

แม่ง ใช้ ง สะกด

แม่งน ใช้ น ร ล พ ญ ณ สะกด

แม่งบ ใช้ บ ภ พ ป ฟ สะกด

คำที่สะกดไม่ตรงตามมาตราตัวสะกดจะไม่สะกดคำ แต่ใช้หลักการสังเกตรูปคำ จำคำให้ได้โดยอ่านและเขียนคำนั้นอยู่เสมอ รู้ความหมายของคำและรู้หลักการสะกดคำ เช่น เหตุ ให้รู้ว่า ตุ ออกเสียง ต เป็นเสียงท้าย

4. วิธีการสะกดคำอักษรควบ มีวิธีการสะกดคำ 2 วิธีคือ สะกดคำเพื่ออ่านจะมุ่งที่เสียงของคำด้วยการอ่านอักษรควบก่อน เช่น กร ออกเสียง กรอ ปล ออกเสียง ปลอ แล้วนำเสียง กรอ ปลอ สะกดคำ กรอ-ออ-งอ-กรอง ออกเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงกล้ำก่อน วิธีนี้นักเรียนจะออกเสียงกล้ำชัดเจน อีกวิธีหนึ่งเป็นการสะกดคำแบบเรียงพยัญชนะต้น วิธีนี้จะใช้ในการสะกดคำเพื่อเขียน เช่น กอ-รอ-ออ-บอ-กราบ ถ้าสะกดคำแบบเรียงพยัญชนะต้น นักเรียนจะออกเสียงเฉพาะพยัญชนะตัวแรก และทิ้งเสียงพยัญชนะตัวที่สอง ทำให้ออกเสียงควบไม่ชัด

5. วิธีการสะกดคำอักษรนำ มีดังนี้

5.1 ห นำ ย ร ล ว ให้ออกเสียงพยัญชนะนำก่อน หน ออกเสียง หนอ หย ออกเสียง หยอ เป็นต้น แล้วจึงสะกดคำ เช่น หยอ สะกดคำ หยอ-ออ-หยอ หนุ สะกดว่า หนอ-อู-หนุ ให้เห็นว่าอักษรตัวแรกมีอิทธิพลต่ออักษรตัวที่สอง บางคนจะให้อ่านแบบเทียบเสียง เช่น ลา-หลา มา-หมา เพื่อสังเกตเสียงอ่าน ส่วนการสะกดคำ

เพื่อมุ่งเขียนสะกดคำถูกต้องจะสะกดแบบเรียงพยัญชนะก็ได้ มุ่งการจำรูปคำ เช่น หอ-ยอ-
อา-หยา หอ-นอ-อุ-หนู ก็ได้

5.2 อ นำ ย ให้ออกเสียง อย เป็นเสียง ย แล้วสะกดคำ ออย่า
สะกดว่า ยอ-อา-ยา-ยา-เอก-หยา (ออกเสียง ออย่า เพราะอิทธิพลของเสียง อ ที่เป็น
อักษรนำ) หรือ ออ-ยอ-อา-ยา-ไมเอก-หยา อีกวิธีหนึ่งไม่สะกดคำให้จำรูปคำ ทั้ง 4 คำ
คือ ออย่า อยู่ ออย่า อยาก

5.3 การสะกดคำที่อักษรสูงนำอักษรต่ำเดี่ยว หรืออักษรกลางนำ
อักษรต่ำเดี่ยว เช่น สง สน สม ผล กล ฅ ตล เป็นต้น ให้ออกเสียงนำก่อน เช่น สน
ออกเสียง สะ-หนอ สม ออกเสียง สะหมอ ผล ออกเสียง พะหลอ ตล ออกเสียง
ทะลอ แล้วจึงสะกดคำเพื่อออกเสียงให้ถูกต้อง เช่น เสมอ สะกดว่า สะหมอ-เออ-สะ-
เหมอ สนอง สะกดว่า สะหนอ-ออ-งอ-สะหนอง (วิธีนี้ครูมักจะไม่คุ้น) หรือจะสะกดคำ
แบบเรียงตัวพยัญชนะก็ได้ แต่มุ่งเขียนคำให้ถูก เช่น สนอง สะกดว่า สอ-นอ-ออ-งอ-
สะหนอง เสมอ สะกดว่า สอ-มอ-เออ-สะเหมอ นักเรียนจะไม่ได้หลักการออกเสียง
แต่ถ้าอ่านบ่อยและอ่านมาก จะทำให้อ่านได้ถูกต้อง การสอนอ่านอักษรนำควรให้นักเรียน
ทราบว่าการอ่านอักษรนำเสียงจะตามตัวหน้า

6. วิธีการสะกดคำที่สระเปลี่ยนรูปและลดรูป มีสระบางสระเมื่อมี
ตัวสะกดจะเปลี่ยนรูปคำ เช่น

สระโอะ มีตัวสะกด จะลดรูป

ลด สะกดว่า ลอ-โอะ-คอ-ลด

สระอะ มีตัวสะกด จะเปลี่ยนรูปเป็นไม้หันอากาศ

วัน สะกดว่า วอ-อะ-นอ-วัน

สระเอะ มีตัวสะกด จะเปลี่ยนรูปโดยใช้ไม้ไต่คู้

เปิด สะกดว่า ปอ-เอะ-คอ-เปิด

สระเออ มีตัวสะกด จะเปลี่ยนรูป

เดิน สะกดว่า คอ-เออ-นอ-เดิน

สระแอะ มีตัวสะกด จะเปลี่ยนรูป

แข็ง สะกดว่า ขอ-แอะ-งอ-แข็ง

การสอนคำที่สระเปลี่ยนรูปให้นักเรียนสังเกตรูปคำและเข้าใจว่า ใช้สระใดเป็นสระประสมคำ และรู้ความหมายของคำ รูปคำมีวิธีเขียนอย่างไร การอ่านและเขียนอยู่เสมอจะทำให้นักเรียนจำคำได้ดี

7. วิธีสะกดคำที่มีตัวการันต์ที่เป็นคำมาจากภาษาอื่น คำที่มาจากภาษาอื่น เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต จะมีตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด การสะกดคำที่มีตัวการันต์จะให้อ่านเป็นคำสังเกตรูปคำ แล้วรู้กฎเกณฑ์ตามหลักภาษา คำที่มีตัวการันต์พยัญชนะการันต์จะไม่ออกเสียง

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549, หน้า 97-99) ได้อธิบายความหมายของการแจกลูกมีความหมาย 2 นัย คือ

นัยแรก หมายถึง การแจกลูกในมาตราตัวสะกดแม่ ก กา กง กน กม เกย เกอว กก กต และกบ การแจกลูกจะเริ่มต้นการสอนให้จำ และออกเสียงพยัญชนะและสระให้ได้ก่อน จากนั้นจะเริ่มแจกลูกในมาตราแม่ ก กา จะใช้การสะกดคำไปที่ละคำไล่ไปตามลำดับของสระ แล้วจึงอ่านโดยไม่สะกดคำ จึงเรียกว่าแจกลูกสะกดคำ แล้วอ่านคำในมาตราตัวสะกดทุกมาตราจนคล่อง จากนั้นจะอ่านเป็นเรื่องเพื่อประยุกต์หลักการอ่านนำไปสู่การอ่านคำที่เป็นเรื่องอย่างหลากหลาย

นัยสอง หมายถึง การเทียบเสียง เป็นการแจกลูกวิธีหนึ่ง เมื่อนักเรียนอ่านคำได้แล้ว ให้นำรูปคำมาแจกลูกโดยการเปลี่ยนพยัญชนะต้นหรือพยัญชนะท้าย เช่น บ้าน สูตรของคำ คือ ให้เปลี่ยนพยัญชนะต้น เช่น ก้าน บ้าน ร้าน ล้าน ค้าน เป็นต้น หลักการเทียบเสียง มีดังนี้

1. อ่านสระเสียงยาวก่อนสระเสียงสั้น
2. นำคำที่มีความหมายมาสอนก่อน
3. เปลี่ยนพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะต้นและพยัญชนะเสียงท้าย
4. นำคำที่อ่านมาจัดทำแผนภูมิการอ่าน เช่น กา มา พา ลา ยา คำ

วิธีอ่านจะไม่สะกดคำให้อ่านเป็นคำตามสูตรของคำ เช่น อ่าน กา สูตรของคำ คือ -า นำพยัญชนะมาเติมและอ่านเป็นคำ เช่น ยา ทา हा ना दा हा

การสอนแบบการแจกลูกสำหรับนักเรียนแรกอ่าน (ชั้น ป.1 และ ป. 2) มีหลักการสอนดังนี้

1. เริ่มจากสระที่ง่ายที่สุดคือ สระ -า
2. ใช้แผนผังความคิดแจกลูก โดยเลือกคำที่มีความหมายก่อน

3. ผู้เรียนอ่านออกเสียงคำและทำความเข้าใจความหมาย
4. นำคำจากแผนผังความคิดมาแต่งประโยค
5. อ่านประโยคที่แต่ง
6. เขียนประโยคที่แต่ง

7. ปัญหาการอ่านภาษาไทย

ปัญหาการอ่านไม่ได้ของนักเรียนในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจนน่าเป็นห่วง เพราะการอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตและการเรียนรู้ในวิชาอื่นๆ ทั้งยังส่งผลต่อการพัฒนาชาติ เพราะประเทศที่จะพัฒนาได้ต้องอาศัยประชาชนในชาติที่มีความสามารถในการอ่าน เลื่อนนำความรู้และความคิดมาพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรือง การอ่านมีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองในทุกด้าน หากเด็กอ่านไม่ออกก็จะเป็นปัญหาในการพัฒนาทุกด้าน มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงปัญหาการอ่านไว้ดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2546, หน้า 10) กล่าวว่าเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่าน ที่สมองซีกซ้ายบกพร่อง หรือมีความลำบากในการจัดเก็บข้อมูล เด็กอาจมีปัญหาประสมคำ ไม่ได้อ่านซ้ำ จำรายละเอียดของสิ่งที่อ่านไม่ได้ ขาดสมาธิในการเรียน เสียสมาธิง่าย หากสมองซีกขวาบกพร่อง เด็กอาจมีปัญหาการอ่าน เช่น ไม่เข้าใจข้อความเปรียบเทียบ คำพังเพย หรือการพูดกระทบกระทั่งเปรียบเทียบเปรยและไม่ได้เข้าใจเรื่องที่อ่าน

ศรียา นิยมธรรม (2549, หน้า 43) กล่าวว่าพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน (Reading) ได้แก่

1. ขมวดคิ้ว นิ่งหน้าเวลาอ่าน
2. หลงบรรทัด
3. อ่านสลับคำ อ่านข้ามคำ
4. อ่านสลับตัวอักษร
5. การอ่านซ้ำ การอ่านถอยหลัง
6. อ่านออกเสียงไม่ชัด
7. จับใจความของเรื่องที่อ่านหรือลำดับเรื่องที่อ่านไม่ได้
8. จำใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้
9. เล่าเรื่องที่อ่านไม่ได้

อุษณีย์ อนุรุทวิวงศ์ (2551, หน้า 47-49) กล่าวว่า เด็กจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันมีปัญหการอ่านมากขึ้น เพราะเด็กมีสื่อสำเร็จรูปมากมายหลายรูปแบบทั้งคอมพิวเตอร์และที่สำคัญคือโทรทัศน์ สาเหตุของการเสียนิสัยการอ่านของเด็กๆ มีดังนี้

1. ขาดการกระตุ้นให้รักการอ่านตั้งแต่ยังเยาว์
2. ถูกเร่งรัดให้จดจำในสิ่งที่ผิด เช่น ให้อ่าน ก ข ค ผสมสระ อะ อา
3. อ่านในสิ่งที่ไม่มีความหมาย หรือเป็นสิ่งที่เขาไม่ชอบ
4. สอนให้อ่านแบบขาดเทคนิค ไม่ตั้งใจ หรือชอบลงโทษเด็ก
5. ถูกบังคับให้อ่านโดยขาดความพร้อม
6. เด็กใช้เวลากับสิ่งอื่น เช่น โทรทัศน์ วีดีโอ ฯลฯ มากเกินไป

วัชรภรณ์ วัตรสุข (2552, หน้า ออนไลน์) กล่าวว่าปัญหาความบกพร่องด้านการอ่านที่ครูผู้สอนควรศึกษาก่อนทำการสอน มีดังนี้

1. จำตัวอักษรไม่ได้ ทำให้อ่านไม่ได้หรือจำตัวอักษรได้บ้าง แต่อ่านเป็นคำไม่ได้
2. อ่านช้า มีความยากลำบากในการอ่าน เช่น อ่านคำต่อคำจะต้องสะกดคำ จึงจะอ่านได้
3. อ่านผิด เช่น อ่านคำผิด อ่านผิดประโยคหรือผิดตำแหน่ง
4. อ่านข้ามคำ อ่านเพิ่มคำ หรือลดพยัญชนะในคำ อ่านฉีกคำ
5. อ่านคำโดยสลับตัวอักษร หรือสลับคำกัน
6. อ่านเตาจากตัวอักษรบางตัวที่มีอยู่ในคำ
7. อ่านเว้นวรรคไม่ถูกต้อง
8. ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านไม่ได้
9. เล่าเรื่องที่อ่านตามลำดับเหตุการณ์ไม่ได้
10. บอกใจความสำคัญของเรื่องไม่ได้

ปัญหาการอ่านไม่ออกในขณะนี้จึงเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเยาวชนผู้เป็นอนาคตของชาติอ่านไม่ออกการเรียนรู้อะไรต่างๆ ก็ย่อมจะมีติดมนเพราะทักษะการอ่านเป็นทักษะพื้นฐานจำเป็นผู้เรียนต้องใช้ในชีวิตประจำวันเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้เรียนจะใช้ในการแสวงหาความรู้ในโลกกว้างได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุดและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ออนไลน์, 2553, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ศึกษาสาเหตุที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือไม่ออกมีสาเหตุจาก

1. ยากจนต้องขาดเรียนบ่อยๆ จนเวลาเรียนไม่ครบ
2. เด็กที่ไม่พูดภาษาไทยที่บ้าน
3. มีปัญหาการเรียนรู้
4. ครูไม่พอหรือขาดแคลนครู

กล่าวโดยสรุปปัญหาการอ่านภาษาไทยนั้นมีสาเหตุมาจากตัวนักเรียน ครูและผู้ปกครอง ซึ่งต้องร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา นักเรียนต้องฝึกฝน ต้องอ่านให้มาก เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาเรียนรู้วิชาการทุกด้าน ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาเทคนิควิธีสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการอ่าน สอนให้เด็กเกิดทักษะการอ่าน สำหรับผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญ คือ ส่งเสริมสนับสนุนการอ่าน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการอ่านทุกเวลา ทุกสถานที่

หลักจิตวิทยาในการสอนภาษาไทย

1. จิตวิทยาการเรียนรู้

- ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในด้านการศึกษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้อาจสรุปได้เป็น 3 กลุ่ม คือ
 - กลุ่มที่มีความเชื่อในเรื่องพฤติกรรม หรือกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorists)
 - กลุ่มที่มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทำงานของจิตและสติปัญญา หรือกลุ่มปัญญานิยม (Cognitivists)
 - กลุ่มทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivists)

หลักการ/ทฤษฎี/วิธีการ/แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาประกอบด้วย

1. หลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา

1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ ได้มาจาก 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มพฤติกรรมและกลุ่มความรู้

1.2 ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและวัฒนธรรม ทำให้มีพฤติกรรมที่ออกมาแตกต่างกัน

1.3 ทฤษฎีการพัฒนาการ ประกอบด้วย ทฤษฎีของเปียเจท์ บรูเนอร์ อีริคสัน กิเซล

2. ทฤษฎีการสื่อสาร

เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อกลุ่ม โดยใช้สัญลักษณ์ สัญญาณ หรือพฤติกรรมที่เข้าใจกัน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ข้อมูล ข่าวสาร สื่อ และผู้รับสื่อ

3. ทฤษฎีระบบ

จัดเป็นสาขาวิชาเกิดขึ้นช่วงปลายทศวรรษที่ 20 ทฤษฎีระบบเป็นสาขาวิชาที่พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดหลายสาขา โดยทำแนวคิดจากหลายสาขามาประยุกต์ผสมผสานสร้างเป็นทฤษฎีระบบขึ้นมา

4. ทฤษฎีการเผยแพร่

ทฤษฎีการเผยแพร่นั้น เกิดจากการผสมผสานทฤษฎีหลักการและความรู้ความจริงจากหลายสาขาวิชาที่มีศาสตร์เกี่ยวข้องกับกรเผยแพร่ แต่ละศาสตร์ก็จะมีส่วนประกอบเฉพาะในส่วนที่เป็นนวัตกรรมของศาสตร์นั้นๆ ผลจากการรวบรวมกระบวนการวิธีการและทฤษฎีการเผยแพร่ของศาสตร์ต่างๆนำไปสู่การสร้างทฤษฎีการเผยแพร่ขึ้น

วรรณิ โสมประยูร (2544, หน้า 71-78 อ้างอิงใน มะลิวรรณ เอี่ยมยัง, 2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) กล่าวว่า การพัฒนาการทางภาษาของเด็กในระดับประถมศึกษา จำเป็นที่ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับจิตวิทยาในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน และมีอิทธิพลสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนรวมทั้งกระบวนการ และสภาพการเรียนการสอน เพื่อครูจะได้ นำปัจจัยเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการเตรียมวางแผน และจัดดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย ตามหลักสูตรหลักจิตวิทยาตามการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนภาษาไทยควรทราบและคำนึงถึง มีดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ความพร้อม
3. ความต้องการ
4. กระบวนการเรียนรู้
5. กฎแห่งการฝึก
6. การเรียนรู้โดยการกระทำ

7. การเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมาย
8. การตั้งใจ
9. การเสริมแรง
10. เจตคติ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537, หน้า 97) กล่าวแนะนำว่า ทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ ซึ่งควรนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อเตรียมการสอนมีดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) ซึ่งเน้นทางด้านสติปัญญา โดยกล่าวว่าผู้ที่มีสติปัญญาดี จะสามารถรับรู้ และอ่านจับใจความได้ในเวลาอันรวดเร็ว ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ดี จะใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น ดังนั้นการให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนบ่อยๆ ก็เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความดีขึ้น

2. ทฤษฎีการให้สิ่งเร้าและการตอบสนอง เน้นการกระทำซ้ำๆ จนตอบสนอง โดย ฮัตโนมิตีตั้งนั้นการจัดหาเรื่องที่ตรงกับความสนใจ ก็เป็นสิ่งเร้าที่ช่วยให้เกิดความต้องการที่จะอ่าน ผลที่ได้คือการตอบสนองที่ดี

3. ทฤษฎีของ เกสตาลท์ (Gestalt) เน้นความสำคัญของการจัดเตรียม คือ กฎของการรับรู้ที่ประยุกต์เข้ามาสู่การสอนอ่าน ซึ่งแยกเป็นกฎได้ 3 ข้อ คือ

3.1 กฎของความคล้ายกัน เป็นการจัดสิ่งทีคล้ายกันเอาไว้ด้วยกัน เช่น คำที่คล้ายกันโครงสร้างของประโยค เนื้อเรื่อง รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน หากจัดไว้เป็นหมวดหมู่ ก็จะช่วยให้เกิดการรับรู้ได้เร็วขึ้น

3.2 กฎของความชอบ เป็นหลักสำคัญในการสอนอ่านจับใจความ หากนักเรียนได้อ่านในสิ่งที่ตนเองชอบ ก็จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหมายต่อตัวนักเรียนมากยิ่งขึ้น

3.3 กฎของการต่อเนื่อง เป็นการพิจารณาโครงสร้างของการสอนอ่านให้มีลักษณะต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาการอ่านเป็นไปโดยไม่หยุดชะงัก

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความดังกล่าวข้างต้น ครูควรจะนำทฤษฎีการอ่านจับใจความ มาใช้ประโยชน์สำหรับจัดเตรียมการสอน เพื่อให้การสอนอ่านจับใจความ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. ทฤษฎีการอ่าน

ทฤษฎีการอ่านที่บรรดานักการศึกษาได้นำเสนอนั้น บางอย่างมีลักษณะคล้ายกัน บางอย่างมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังเช่น

สโนว์ตัน มั่นเศรษฐวิทย์ (2545, หน้า 59) กล่าวว่าทฤษฎีการอ่านเป็นทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญของสาร เป็นหลักในข้อความหนึ่งๆ จะมีใจความสำคัญ เมื่อผู้อ่านได้อ่านสารแล้วจะนำใจความสำคัญ ในแต่ละข้อออกมารวมกันโดยให้ต่อเนื่อง แล้วทำความเข้าใจ ใจความเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง ทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์ข้อความ เป็นทฤษฎีที่เน้นใจความสำคัญขององค์ประกอบย่อยของประโยค ได้แก่ ประธาน กริยา กรรม และส่วนขยาย นอกจากนี้ต้องรู้จักคำชนิดต่างๆ เช่น คำนาม คำสรรพนาม กริยา เป็นต้น การเข้าใจหน้าที่และความหมายที่แท้จริง จะช่วยให้เข้าใจ ความหมายของข้อความหรือเรื่องที่อ่าน

เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ (2537, หน้า 23) กล่าวถึงการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ที่สำคัญ คือใช้ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์และทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งมีเป้าหมายของการสอนอ่านที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านหารายละเอียด และสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน โดยการสอนผสมผสานกันระหว่างทฤษฎีทางภาษาศาสตร์และทฤษฎีทางจิตวิทยา ซึ่งพิจารณาทั้งลักษณะของธรรมชาติทางภาษาศาสตร์ที่มนุษย์พึงรับรู้ และมีประสบการณ์และจากวัสดุที่อ่านหรือสิ่งที่อ่านในชีวิตจริง และคำนึงถึงกระบวนการอ่านของมนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสำคัญ

จากทฤษฎีต่างๆ ที่นักวิชาการกล่าวมาแล้วข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ในการอ่านเป็นกระบวนการทางสมอง ในการตีความตัวแปรต่างๆ ที่เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมมา เป็นกระบวนการรับรู้ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากช่วงพัฒนาการต่างๆ ฉะนั้นความสามารถในการอ่านของนักเรียนอยู่ที่ ความเข้าใจความหมายจากสิ่งที่อ่านและพิจารณาเลือกความหมายที่ดี ครูผู้สอนควรนำหลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการ การเสริมแรงกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

6. เทคนิคทางจิตวิทยาในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่าน

ผดุง อารยะวิญญู (2546, หน้า 105) กล่าวว่าเทคนิคทางจิตวิทยาในการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการอ่านว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้อาจได้รับความช่วยเหลือจากนักจิตวิทยา เด็กที่มีปัญหา

ในการเรียนรู้บางคนอาจมีปัญหาด้านพฤติกรรมด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักจิตวิทยาจะต้องให้ความช่วยเหลือ สอดคล้องกับพัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์ (2544, หน้า 50) ที่กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมในชั้นเรียนส่วนใหญ่จะเน้นการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยการเสริมแรงมากกว่าการลงโทษ ซึ่งสกินเนอร์ นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมชาวอเมริกัน ได้เน้นความสำคัญของการเสริมแรง โดยอธิบายว่าการวางเงื่อนไขจะมีผลให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลกรรม หรือสิ่งที่ได้รับหลังจากการกระทำ หรือมีความถี่เพิ่มขึ้น การดำเนินการเพื่อให้อินทรีย์ได้รับผลกรรมที่พึงพอใจและทำให้อัตราการตอบสนอง มีแนวโน้มถี่หรือเพิ่มขึ้นเรียกว่า การเสริมแรง (Reinforcement) และสิ่งเร้าหรือผลกรรมดังกล่าวเรียกว่า ตัวเสริมแรง (Reinforce) ซึ่งการเสริมแรงจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้ (สมโภชน์ เอี่ยมภานิต, 2541, หน้า 108-109 อ้างถึงใน ตรีชญา บุญชะโด, 2548, หน้า 25)

มีทฤษฎีหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นั่นคือ ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning Theory) ของ บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของเงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษ การให้การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และถือได้ว่าเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) และการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement)

1. การเสริมแรงทางบวก เป็นการทำให้เกิดความพึงพอใจ ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมคงที่ หรือเพิ่มมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นการให้สิ่งที่ดีหลังจากได้ทำพฤติกรรมที่ดี ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เรียนสอบได้ผลการเรียนเป็นอันดับหนึ่งของห้อง ครูผู้สอนอาจจะให้รางวัลเป็นสิ่งตอบแทน เช่น การให้ของขวัญ การให้ดาว นอกเหนือจากเสริมแรงด้วยสิ่งของแล้ว ครูผู้สอนอาจจะเสริมแรงทางกายและวาทกรรมด้วย ทางวาจาเป็นการให้กำลังใจโดยผ่านทางคำพูด โดยกล่าวคำชมเชยเมื่อทำดี เช่น ในการสอนภายในชั้นเรียน ครูอาจจะตั้งคำถามเพื่อที่จะกระตุ้นให้เกิดการคิด เมื่อผู้เรียนตอบถูกต้อง ควรกล่าวคำชมเพื่อเป็นการเสริมกำลังใจ หรืออาจจะแสดงออกผ่านทางกาย ด้วยสีหน้า ท่าทาง โดยการยิ้ม พยักหน้า การสัมผัส หรือให้เพื่อนในชั้นเรียนปรบมือให้

2. การเสริมแรงทางลบ เป็นการทำให้ความถี่ของพฤติกรรมคงที่ หรือเพิ่มขึ้น โดยการกำจัดสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจออกไป ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เรียนเข้าห้องเรียนสายกว่า

เวลาเรียน ครูผู้สอนอาจจะตำหนิ เพื่อไม่ให้เกิดพฤติกรรมเช่นนี้อีก ซึ่งการเสริมแรงในทางลบนี้ครูผู้สอนควรจะมีระดับระวังในการใช้ถ้อยคำ หรือการกระทำมิให้รุนแรง ส่งผลกระทบทำให้เกิดความเสียหายได้

7. เทคนิคการให้เสริมแรง

เทคนิคการเสริมแรงมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ (Bandura, 1969, หน้า 101 : พิทยา ภูสำเนา, 2540, หน้า 22 อ้างถึงใน ตรีชฎา บุญชะโด, 2548, หน้า 26)

1. ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งหนึ่งๆ ให้ชัดเจนว่าต้องการจะลดพฤติกรรมหรือเพิ่มพฤติกรรม
2. เลือกลักษณะในการเสริมแรงว่าโอกาสใดควรใช้การเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบ หรือเมื่อใดไม่ให้เกิดการเสริมแรง
3. สังเกตและบันทึกว่าบุคคลนั้นๆ มีสภาพการณ์ใดที่เหมาะสมในการเสริมแรง และเมื่อใดที่ไม่ควรให้เสริมแรง
4. มีผลติดตาม โดยการตรวจสอบที่ได้จากการทดลองถ้าได้ผลตามที่ได้ตั้งจุดประสงค์เอาไว้ แต่ถ้าไม่ได้ผลต้องทำการศึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เทคนิคการสอนโดยใช้วิธีการเสริมแรงมาประยุกต์นั้น ถือได้ว่ามีผลต่อประสิทธิภาพการเรียน ด้วยเหตุนี้ครูควรจะต้องรู้ถึงหลักในการเสริมแรง คือ

ประการแรก ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่ว่าจะเป็นการเสริมแรงทางด้านบวกหรือด้านลบ ครูผู้สอนควรจะมีมุมมองผู้เรียนด้วยความเท่าเทียมกัน เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเรียน

ประการที่สอง มีความจริงใจในการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวคำชม หรือแม้กระทั่งการว่ากล่าวตักเตือน ควรจะกระทำด้วยความจริงใจและความหวังดี

ประการที่สาม ควรเสริมแรงทันทีที่มีพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีเกิดขึ้น เช่น เมื่อผู้เรียนทำรายงานส่งครบตามกำหนด มีความละเอียดในการนำเสนอข้อมูล ครูควรเสริมแรงทางบวกโดยการกล่าวชมทันที ในทางตรงกันข้ามหากผู้เรียนได้ทำการคัดลอกรายงานของเพื่อนมาส่ง ครูผู้สอนควรจะมีวิธีการให้เสริมแรงทางลบ เช่น การตักเตือน เพื่อที่จะทำให้มีการปรับปรุงพฤติกรรมได้ทันที่

ประการสุดท้าย มีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์ อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญต่ออาชีพครูมาก ดังนั้นครูควรที่จะมีการระงับอารมณ์ ไม่กระทำอะไรที่รุนแรงจนเกินไป โดยเฉพาะ

ในเรื่องของการลงโทษผู้เรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ควรตั้งอยู่บนเหตุผล และความเหมาะสมในการลงโทษ

จะเห็นได้ว่าการเสริมแรงมีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ โดยการเสริมแรงทางบวกจะช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ ในทางตรงกันข้ามการเสริมแรงทางลบนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดการท้อแท้และหมดกำลังใจใน การเรียนได้ ทั้งนี้ทั้งนั้นก็อยู่ที่ครูแล้วว่าควรจะใช้วิธีการอนุญาตการเสริมแรงอย่างไรที่จะทำ ให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด

เอกสารที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระภาษาไทย

1. ความสำคัญของภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 3-6) กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทย ไว้ว่า ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดเป็นเอกภาพ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาความรู้ เพิ่มประสบการณ์ เป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้าน วัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ โดยบันทึกเป็นวรรณคดีอันล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ให้เป็นสืบทอดอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ภาษาไทยจึงมีความสำคัญ จำเป็นที่ คนไทยทุกคนจะต้องศึกษาและฝึกฝนจนเกิดทักษะเพื่อใช้ติดต่อระหว่างชนในชาติ ในที่ยัง ได้ประมวลความสำคัญของภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เมื่อคนเรามีความคิด ความรู้สึก มีอารมณ์ มีความต้องการ จึงมีความต้องการที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก เราก็จะใช้ภาษาในการสื่อความหมายไปสู่คนอื่นได้ โดยการพูด การเขียน รวมทั้งใช้ ภาษาทำความเข้าใจเรื่องราวด้านความคิด ความรู้สึกความต้องการกับผู้อื่นได้ด้วยการฟัง การอ่านและการดู

2. ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์อันมี คุณค่าของบรรพบุรุษได้บันทึกและบอกเล่าต่อกันมา คนรุ่นหลังสามารถแสวงหาความรู้ เหล่านั้นได้โดยการฟัง การอ่านและการดู จากบุคคล จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภาษาจะ ช่วยพัฒนาสติปัญญา กระบวนการคิด การวิเคราะห์ การวิจารณ์จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ ภาษายังเป็นเครื่องมือในการรับและถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรม

ที่พึงประสงค์จากคนรุ่นก่อนและจากสังคม เพื่อปลูกฝังและหล่อหลอมให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามที่สังคมคาดหวัง

3. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีสันติสุขนั้น สมาชิกมีความเข้าใจอันดีต่อกัน การใช้ภาษาสื่อความหมายให้ชัดเจนย่อมจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน เกิดความร่วมมือของคนในสังคมไม่สร้างปัญหาและความแตกแยกในสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

4. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพของชาติ สังคมจะเป็นปึกแผ่นมั่นคงของคนในสังคมจะต้องมีความผูกพันต่อกันเป็นพวกพ้องเดียวกัน เพราะคนไทยมีภาษาไทยเป็นภาษากลาง ยึดเหนี่ยวผูกพันให้เป็นเชื้อชาติเดียวกัน เกิดความเป็นเอกภาพของชาติ เป็นพลังทำให้เกิดความปรองดองและร่วมมือกันที่จะพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงต่อไป

5. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือช่วยจรรโลงใจ เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการได้รับความจรรโลงใจในชีวิตอยู่เสมอ เช่น วัยเด็กก็ต้องการเสียงแห่งก่อกมล เมื่อโตขึ้นฟังเสียงเพลง ฟังนิทาน นิยาย บทกวี คำอวยพร สุขภาพิต ฯลฯ ซึ่งผู้ประพันธ์ได้สรรถ้อยคำอันประณีต ไพเราะ และมีข้อคิดลึกซึ้งเป็นภาษาเรียงร้อยให้เกิดความจรรโลงใจแก่ผู้อ่านและฟัง

การสอนภาษาไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแนวคิดไปจากเดิม ไม่เน้นการอ่านออกเสียงได้เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ภาษาในการแก้ปัญหาในกาดำรงชีวิตและปัญหาของสังคม เน้นการสอนภาษาในฐานะเครื่องมือของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังต้องสอนภาษาเพื่อพัฒนาความคิด ผู้เรียนที่มีความคิดจะต้องมีประสบการณ์ และประมวลคำมากพอที่จะสร้างความคิดให้ลึกซึ้ง

2. คุณภาพของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 9-10) กล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนภาษาไทย เมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ว่า

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ดู และพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบ

4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาตนและสร้างสรรค์งานอาชีพ
5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดีและวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล
7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความสามัคคีของคนในชาติไทย
8. มีคุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลและลึกซึ้ง และยังกล่าวถึงคุณภาพของผู้เรียนภาษาไทยเมื่อจบช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ไว้ว่า ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถ ดังนี้
 1. สามารถอ่านได้อย่างถูกต้องตามหลักการอ่าน
 2. สามารถเข้าใจ ใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่อง หาความสำคัญหรือใช้แผนภาพโครงเรื่องและแผนภาพความคิด
 3. สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและร้อยกรองได้อย่างถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์
 4. เขียนคำได้ถูกความหมายและสะกดการันต์ถูกต้อง
 5. สามารถจับใจความสำคัญสิ่งที่ได้ฟัง ได้ดู และเข้าใจเนื้อเรื่อง ถ้อยคำ การใช้สำนวน กิริยาท่าทางของผู้พูด และแสดงทัศนะเรื่องที่ฟังและดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ
 6. ตั้งคำถาม ตอบคำถาม สนทนา แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ตามหลักการพูด
 7. เข้าใจความหมายและหน้าที่ของคำ กลุ่มคำและประโยค
 8. ใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตประจำวัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยถ้อยคำสุภาพและรู้จักไตร่ตรองก่อนพูดและเขียน
 9. เข้าใจว่าภาษาไทยมีทั้งภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่น
 10. สามารถเลือกใช้คำคล้องจองแต่งบทร้อยกรองง่ายๆ
 11. สามารถนำปริศนาคำทาย และบทร้องเล่นในท้องถิ่นมาใช้ในการเขียนและเล่น

12. ใช้ทักษะภาษาเป็นเครื่องมือการแสวงหาความรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
13. ใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนตามความเป็นจริงเหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคล
14. ได้ความรู้ ความบันเทิง ข้อคิดเห็นจากการอ่านนิทาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทร้อยกรอง
15. มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูดและมีนิสัยรักการอ่านการเขียน

3. ลักษณะของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 14-15) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ไว้ดังนี้

1. กำหนดสาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งเป็นแก่นความรู้ทางภาษาที่ผู้สอนต้องนำไปขยายรายละเอียดและจัดให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ประกอบด้วย การอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด หลักการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม
2. กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละสาระ เพื่อระบุสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนตาม ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ อันเป็นคุณภาพของผู้เรียนที่ผู้สอนจะต้องยึดเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้
3. กำหนดหลักสูตรช่วงชั้น ตามมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ซึ่งมีการพัฒนาทางภาษาอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรทุกช่วงชั้น มิใช่เฉพาะช่วงชั้นที่จะสอนเท่านั้น เพื่อเห็นภาพการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
4. กำหนดเวลาเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 3-4 ชั่วโมง โดยการจัดฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

4. สารการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

สาระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

5. มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

มาตรฐานการเรียนรู้เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระภาษาไทย ประกอบด้วย

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อ เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดูและการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูด แสดงความรู้ ความคิด ความรู้สื่อในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณอย่างสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐานที่ ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาของภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

6. กระบวนการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2546) ได้กำหนด แนวการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องศึกษา วิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสาร ประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วยบทบาทของผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้บอกความรู้แก่ผู้เรียนเป็นผู้สนับสนุนเสริมสร้าง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยดำเนินการดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้น รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรม การเรียนรู้แบบทดลอง แบบโครงงาน แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบสืบสวนสอบสวน แบบ อภิปราย แบบสำรวจ แบบร่วมมือ เป็นต้น

2. คิดค้นเทคนิคกลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้น รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้อง กับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม ของโรงเรียนและชุมชน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้อง กับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม ของโรงเรียนและชุมชน

3.1 การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดประสบการณ์ตรง ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง ให้รู้วิธีแก้ปัญหาด้วยตัวเองอย่างเป็นระบบ รู้จักวิธีการวางแผน คิดวิเคราะห์ ประเมินผลการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง ฝึกการเป็น ผู้นำและผู้ตาม ลักษณะของโครงงาน เป็นเรื่องของการศึกษา ค้นคว้าทดลอง ตรวจสอบ สมมติฐาน โดยอาศัยการศึกษา วิเคราะห์ ใช้ทักษะกระบวนการ

3.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการ หรือพฤติกรรมที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นกลุ่ม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ผลงาน ความรู้สึกและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ร่วมงาน ลักษณะของการสอนแบบนี้เน้นผู้เรียน

เป็นสิ่งสำคัญ เป็นโอกาสที่ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ยึดกลุ่ม เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเองจนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจจากการปฏิบัติงานไปใช้ในชีวิตประจำวันและอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ เพื่อพัฒนาความคิด มีวิธีการที่หลากหลายวิธีการหนึ่ง คือ การใช้คำถาม การตั้งคำถาม โดยใช้หมวดความคิด 6 ใบ เป็นการใช้คำตอบอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดใน การเรียนรู้ ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องใช้คำพูดและวิธีการต่างๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิดลงมือปฏิบัติ ประเมิน ปรับปรุง แก้ไข พัฒนางานของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เช่น กิจกรรม การอภิปราย แก้ไข พัฒนางานของตน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กิจกรรม การอภิปราย การวิเคราะห์ การวิจารณ์ การค้นคว้า การทำโครงการ ฯลฯ นอกจากนี้ ผู้สอนยังต้องสอดแทรกคุณธรรมในกระบวนการคิดควบคู่ไปด้วย เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเพียรพยายาม นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้ความคิดอย่างมี วิจารณญาณในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนดำเนินชีวิตในอนาคต เพื่อให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

3.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษา การ สื่อสาร ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพใน การใช้ภาษาทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ด้วยการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ในโรงเรียน และในชุมชน เช่น การเล่าเรื่อง การอภิปราย การวิจารณ์ การได้วาที่ การคัดลายมือ การทำโครงการ การประกวดการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การแข่งขัน ตอบคำถาม การอ่านทำนองเสนาะ

3.5 การพัฒนาการเรียนรู้หลักการใช้ภาษา จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจ ธรรมชาติของภาษาและวัฒนธรรมไทย เกิดความตระหนักว่าภาษามีความสำคัญและมีพลัง กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้หลักภาษา จำเป็นต้องจัดควบคุมและสัมพันธ์กับ กิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทุกกิจกรรม

3.6 การพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นการเรียนรู้ เรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทย เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยปรับเปลี่ยน

เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน การจัดกิจกรรมจึงควรเน้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อการเรียนรู้เนื้อหาสาระด้วยการอ่านพิจารณา วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าวรรณกรรมและวรรณคดีอย่างมีเหตุผล มีการนำเสนอความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ข้อคิดและประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การรายงาน การจัดแสดง การสร้างสรรค์วรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ฯลฯ ทั้งนี้จะเกิดผลให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นแนวทางในการผลิตผลงานเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

3.7 การพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาที่ภาษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิตและศิลปะการใช้ภาษาของคนในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจำเป็นต้องให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อการเรียนรู้ เช่น การสัมภาษณ์ การรายงาน การทำโครงการ การจัดการแสดง เป็นต้น โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาทางภาษา

วิธีการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้เทคนิควิธีการอย่างหลากหลายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและเรียนอย่างมีความสุข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้เรียนและธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ที่เรียน เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

1. การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ, 2541, หน้า 21)

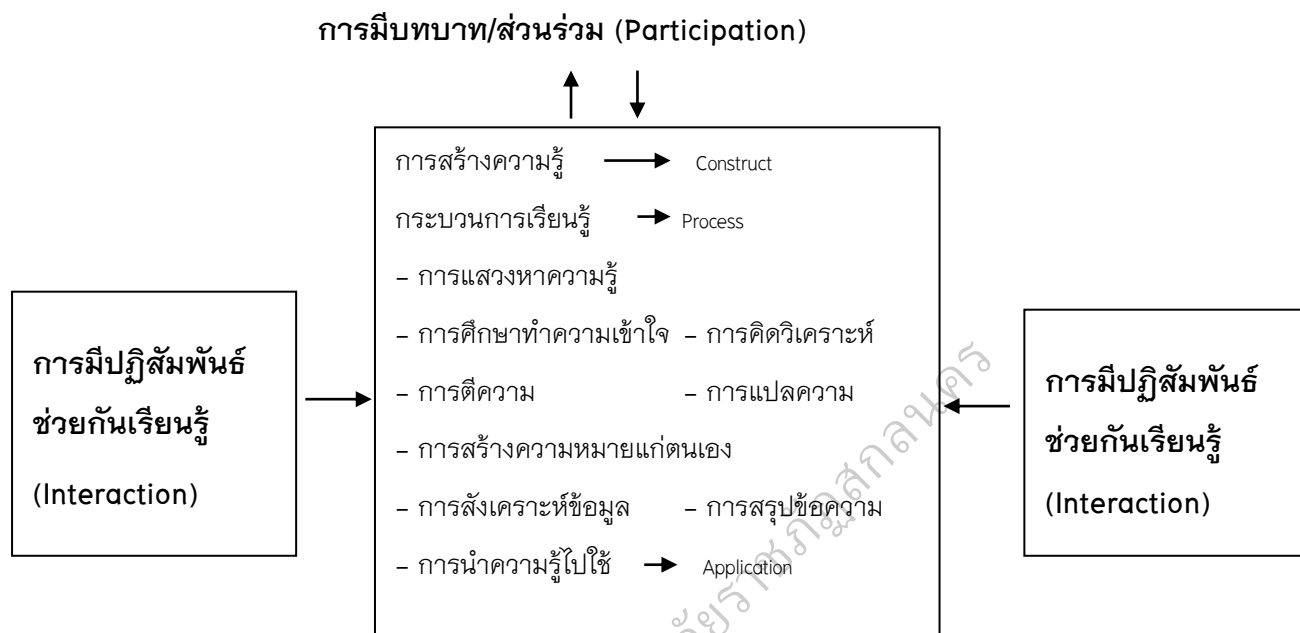
2. ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

2.1 ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct) ดังนี้

- แสวงหาความรู้	- ศึกษาทำความเข้าใจ
- คิดวิเคราะห์	- ตีความ
- แปลความ	- สร้างความหมายแก่ตนเอง
- สังเคราะห์ข้อมูล	- สรุปข้อความรู้

- 2.2 ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด
(Participation)
- 2.3 ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกัน
ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันมากที่สุดเท่าที่จะ
ทำได้ (Interaction)
- 2.4 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” ควบคู่ไปกับ “ผลงาน/ข้อความที่สรุปได้”
(Process/Product)
- 2.5 ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (Application)
- 3. ขั้นตอน/กระบวนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**
- 3.1 ขั้นนำ การสร้าง/กระตุ้นความสนใจ หรือเตรียมความพร้อมในการเรียน
- 3.2 ขั้นกิจกรรม จัดกิจกรรมตามหลักการ
- ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct)
 - ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ ช่วยกันเรียนรู้ (Interaction)
 - ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- (Participation)
- ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการ ควบคู่กับผลงาน/ข้อสรุปความรู้
- (Process/Product)
- ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application)
- 3.3 ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลจากกิจกรรม
- วิเคราะห์ อภิปรายผลงาน/ข้อความที่สรุปได้จากกิจกรรม (Product)
 - วิเคราะห์ อภิปราย กระบวนการเรียนรู้ (Process)
- 3.4 ขั้นสรุปและประเมินผล สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

รูปแบบการสอน

ภาพประกอบ 3 การมีบทบาท/ส่วนร่วม

ที่มา : วารสารวิชาการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 (2542, หน้า 16-21)

1. บทบาทของครูในการสอนนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

- 1.1 วางแผนคิดกิจกรรม
- 1.2 เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียน
- 1.3 ควบคุม ดูแล กระบวนการ
- 1.4 สังเกตกระบวนการเรียนรู้ กระตุ้นแนะนำ
- 1.5 นำอภิปราย ช่วยผู้เรียนประมวลสรุปข้อเรียนรู้
- 1.6 เสริมความรู้
- 1.7 ส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้
- 1.8 ประเมินผล

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีข้อเท็จจริงบางประการที่ครูผู้สอนพึงต้องระลึกไว้เสมอ ก็คือ นักเรียนบางคนนั้นเรียนรู้ได้ดีในสภาพแวดล้อมที่เข้มงวด บางคนเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศ เปิดกว้างและบรรยากาศที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

บางคนชอบที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง ในขณะที่บางคนชอบให้มีคนบอกมีคนช่วยเหลือ บางคนเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี ในขณะที่บางคนทำงานกลุ่มได้ดี เป็นต้น ดังนั้นถ้าครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเดี่ยวหรือวิธีเดิมอยู่ตลอดเวลา ก็จะมีนักเรียนเพียงบางคนเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ ทางออกของปัญหานี้สามารถแก้ได้โดยที่ครูต้องพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ไม่ยึดติดอยู่กับวิธีใดวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการ ที่ครูถนัด เพราะจะกลายเป็นการเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง และคงไม่มีนักเรียนคนใดหรือกลุ่มใดที่จะต้องการให้ครูใช้วิธีการสอนเพียงวิธีการใดวิธีหนึ่งเท่านั้น ซึ่งควรเป็นวิธีการต่างๆ ดังนี้ (มณฑิธร ชมดอกไม้, 2534, หน้า 37-40)

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบทดลอง (Laboratory Method)
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการ (Project Method)
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center)
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบอุปนัย (Inductive Method)
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบนิรนัย (Deductive Method)
6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการ (Process)
7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบอภิปราย (The Classroom Discussion Method)
8. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
9. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสำรวจความรู้สึกและแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Exploration of Feelings Resolution of Conflict)

3. นวัตกรรมทางการศึกษา

สาระสำคัญ

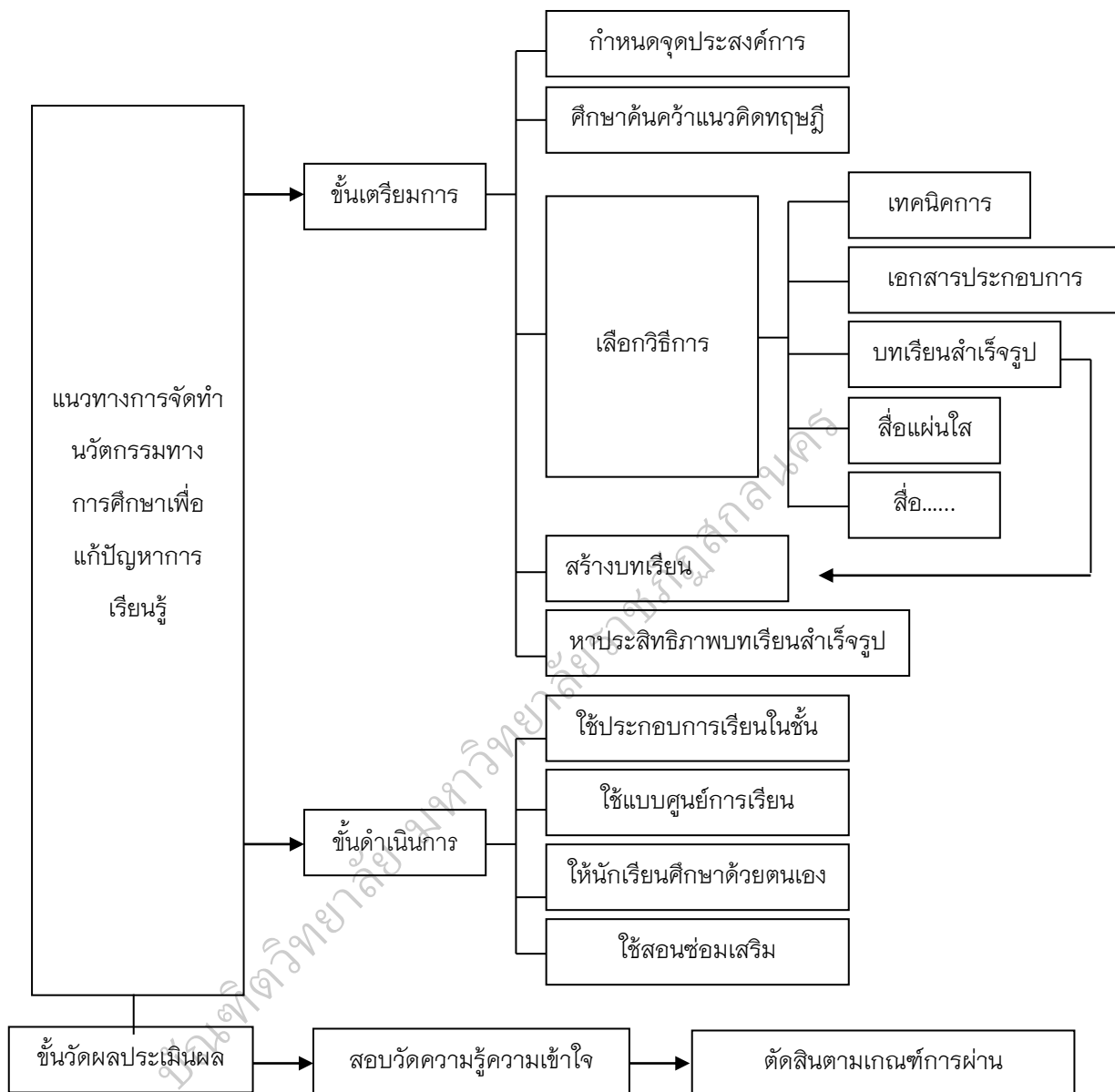
1. นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นสื่อและเทคนิคการสอนใหม่ๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันหลายรูปแบบที่นำมาใช้แก้ปัญหา หรือพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. นวัตกรรมทางการศึกษาต้องมีขั้นตอนการทำอย่างเป็นระบบ ผ่านการทดลองหรือทดสอบคุณภาพแล้วจะสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้
3. การนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และข้อจำกัดของนวัตกรรมนั้น

4. ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอน ครูอาจารย์ควรศึกษาแนวทาง รูปแบบ หรือเทคนิควิธีการสอนที่สามารถทำให้นักเรียนได้เรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์ของรายวิชานั้นๆ รูปแบบหรือกระบวนการการจัดการเรียนการสอนที่นำมาใช้ได้ผลดี คือ นวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) หมายถึง แนวคิด วิธีการ กระบวนการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่นำมาใช้แก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร อย่างไรก็ตามแนวคิด วิธีการ กระบวนการหรือสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่เสมอ อาจเป็นสิ่งที่มีการใช้ทั่วไปในที่แห่งหนึ่งแล้ว หากนำมาปรับปรุง แก้ไข และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพในที่แห่งหนึ่งก็ถือว่าเป็น “นวัตกรรม”

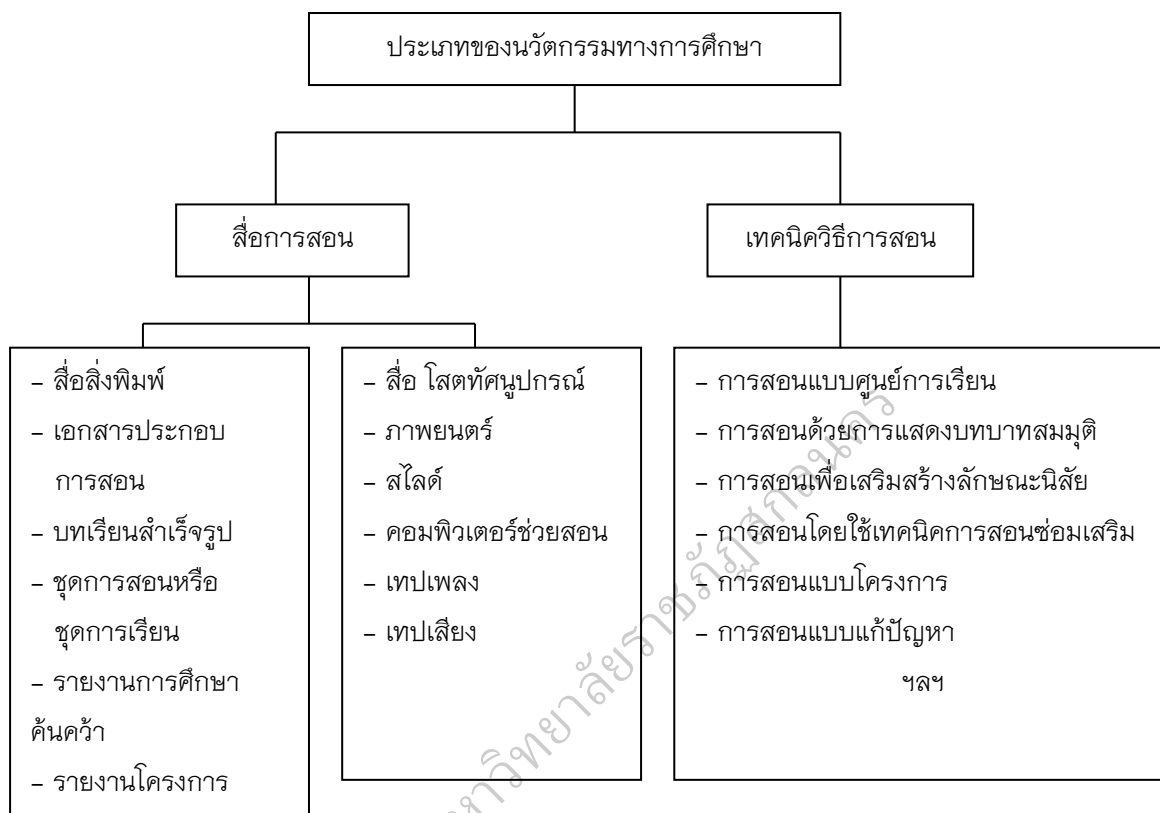
แนวการจัดการทำนวัตกรรมทางการศึกษานั้น ต้องใช้วิธีการเชิงระบบ คือ มีการกำหนดขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการดำเนินการ และขั้นตอนการวัดผลและประเมินผล ดังแสดงในภาพประกอบ 4 (ประเสริฐ ทัศนกลาง, 2532, หน้า 14-24)

ภาพประกอบ 4 แนวทางการจัดทำนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้

5. ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมทางการศึกษาที่ใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอน มีหลายประเภท ในที่นี้ขอเสนอตัวอย่างนวัตกรรมทางการศึกษา ที่นิยมใช้กันมากเพราะสะดวกและประหยัดในการจัดทำได้ด้วยตนเอง และง่ายแก่การนำไปใช้มี 2 ประเภท คือ สื่อการสอนและเทคนิควิธีการสอน ตามภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 ประเภทของนวัตกรรมทางการศึกษา

6. ประโยชน์ของนวัตกรรมทางการศึกษา

การนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ นอกจากจะส่งผลให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของรายวิชาแล้ว ยังมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

- 6.1 นักเรียน เรียนรู้ได้เร็วขึ้น
- 6.2 นักเรียนเข้าใจบทเรียนเป็นรูปธรรม
- 6.3 บรรยากาศการเรียนสนุกสนาน
- 6.4 บทเรียนน่าสนใจ
- 6.5 ลดเวลาในการสอน
- 6.6 ประหยัดค่าใช้จ่าย

7. กระบวนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

กระบวนการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา มีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- 7.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
- 7.2 กำหนดกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้
- 7.3 สร้างต้นแบบนวัตกรรม
- 7.4 ทดลองใช้นวัตกรรม
- 7.5 เผยแพร่ใช้นวัตกรรม

การสร้างชุดฝึกทักษะ

การฝึกเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ในการเรียนการสอน ดังนั้นการฝึกโดยการให้ชุดฝึก ก็เป็นการจัดสภาพการณ์เพื่อให้ผู้ฝึกเปลี่ยนพฤติกรรมจนสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสร้างแบบฝึกต้องคำนึงถึงหลักการสร้างจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับ แบบฝึกลักษณะของชุดฝึกที่ดี ประโยชน์ของชุดฝึก หลักการนำไปใช้ เป็นต้น

1. ความหมายของชุดฝึกทักษะ

ไพฑูริย์ มูลดี (2546, หน้า 48) ได้สรุปความหมายของชุดฝึกทักษะ คือ ชุดฝึกการเรียนรู้ที่ครูสร้างขึ้นให้นักเรียนได้ทบทวนเนื้อหาที่เรียนรู้มาแล้วเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และช่วยเพิ่มทักษะความชำนาญและฝึกกระบวนการคิดให้มากขึ้น ทั้งยังมีประโยชน์ในการลดภาระการสอนให้กับครู อีกทั้งพัฒนาความสามารถของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นความก้าวหน้าจากผลการเรียนรู้ของตนเองได้

คุมขำ แสนกล้า (2547, หน้า 32) ได้สรุปความสำคัญของชุดฝึกว่า ชุดฝึกทักษะเป็นส่วนสำคัญในการเรียนการสอน เพราะถ้าขาดชุดฝึกทักษะเพื่อใช้ในการฝึกฝนทักษะความรู้ต่างๆ หลังจากเรียนไปแล้ว เด็กก็อาจจะลืมเลือนความรู้ที่เรียนไปได้ ซึ่งอาจส่งผลให้นักเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ฐานิยา อมรพลัง (2548, หน้า 75) ได้สรุปถึงความหมายของชุดฝึกทักษะ คืองานกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกหัดกระทำ เพื่อทบทวนฝึกฝนเนื้อหาความรู้ต่างๆ ที่ได้เรียนไปแล้วให้เกิดความจำ จนสามารถปฏิบัติได้ด้วยความชำนาญ และให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550, หน้า 53) ได้สรุปความสำคัญของชุดฝึกทักษะว่าชุดฝึกทักษะมีความสำคัญต่อผู้เรียนไม่น้อย ในการที่

จะช่วยส่งเสริมสร้างทักษะให้กับผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้เร็วขึ้น ชัดเจนขึ้น กว้างขวางขึ้นทำให้การสอนของครูและการเรียนของนักเรียนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

จากบทความดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ชุดฝึกทักษะ คือ แบบฝึกหรือชุดฝึกที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมให้นักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งที่เป็นจุดบกพร่องหรือเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถที่เพิ่มขึ้น และมีจุดประสงค์ที่แน่นอนและชัดเจน กิจกรรมที่จัดมีความน่าสนใจและเร้าความสนใจ

2. ความสำคัญของชุดฝึกทักษะ

ชุดฝึกในภาษาไทยมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ชุดการฝึก ชุดฝึกทักษะ แบบฝึกหัด แบบฝึกหัดทักษะ เป็นต้น มีผู้ให้ความหมายของชุดฝึก ชุดฝึกหัดหรือชุดการฝึกไว้ดังนี้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2540, หน้า 106) กล่าวว่า ชุดฝึก หมายถึง การจัดประสบการณ์ฝึกหัดเพื่อให้ผู้เรียนศึกษาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องอย่างหลากหลายและแปลกใหม่

สุกิจ ศรีพรหม (2541, หน้า 68) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุดการฝึก หมายถึง การนำสื่อประสม ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของวิชามาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถวัลย์ มาศจรัส (2546, หน้า 18) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุดฝึกหัด หมายถึง กิจกรรมพัฒนาทักษะเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีความหลากหลาย และปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ สามารถนำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจในบทเรียนด้วยตนเองได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า แบบฝึก แบบฝึกหัด หรือชุดการฝึก เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน คือ งานหรือกิจกรรมที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนกระทำเพื่อฝึกทักษะและทบทวนความรู้ที่ได้เรียนไปแล้วให้เกิดความชำนาญ ฝึกต้องคล้องแคล้ว จนสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาได้โดยอัตโนมัติ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า ชุดฝึกทักษะ

3. หลักเกณฑ์ในการสร้างชุดฝึกเสริมทักษะ

วรรณภา แก้วแพรง (2536, หน้า 15) กล่าวถึงหลักในการสร้างชุดฝึกว่าการสร้างชุดฝึกหัดเสริมทักษะ เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ครูต้องมีหลักในการจัดแบบฝึกเสริมทักษะ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายในการจัดชุดฝึกหัดเสริมทักษะอย่างชัดเจน
2. ต้องจัดจากง่ายไปหายาก และคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. ต้องจัดหลังจากสอนในเนื้อหาอื่นๆ แล้ว
4. ต้องจัดทำชุดฝึกหัดเสริมทักษะไว้ล่วงหน้า โดยทำเป็นรายเนื้อหา

หรือทำไว้เป็นบทๆ ตามบทเรียนพร้อมกับเฉลย

นอกจากนี้ วรรณภา แก้วแพรง ยังได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกเสริมทักษะที่ดีไว้ดังนี้

1. เนื้อหาที่นำมาจัดต้องเป็นเนื้อหาในบทเรียน หรือสอดคล้องสัมพันธ์กับบทเรียน ทั้งในส่วนที่เป็นคำ ประโยคข้อความ และเนื้อหา
2. มีหลายแบบเพื่อมิให้นักเรียนเบื่อ ทั้งเป็นการท้าทายให้นักเรียนอยากทำด้วย
3. มีชุดฝึกเสริมทักษะทุกเนื้อหา ตามแบบเรียนและหลักสูตรที่กำหนดไว้ทั้งมีจำนวนมากพอที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะได้ตามที่ต้องการ
4. เป็นชุดฝึกที่นักเรียนได้ใช้ความรู้ความเข้าใจ หรือประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนที่ผ่านมาแล้วมาใช้ในการคิดแก้ปัญหา
5. เป็นชุดฝึกที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีทักษะในการใช้ภาษาเพิ่มขึ้น

พรนา ททรัพย์สมาน (2540, หน้า 36) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของแบบฝึกไว้ดังนี้

1. มีคำสั่งชัดเจน เข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัยเด็ก
2. มีตัวอย่างประกอบ ตัวอย่างที่ดีควรให้ผู้เรียนเกิดความคิดหลายๆ แนวคิด
3. มีภาพประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจและสื่อความหมายความเข้าใจในคำหรือข้อความยิ่งขึ้น ภาพควรเป็นภาพเขียนโปร่งที่มีรายละเอียดของภาพน้อย

4. มีเนื้อที่สำหรับเขียนไว้ให้เต็ม มีขนาดพอเหมาะกับคำ หรือข้อความที่นักเรียนต้องการเขียนการวางฟอร์มที่ดี จะทำให้เกิดความเรียบร้อยสวยงามประหยัด

5. ควรบันทึกวิธีการสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแบบฝึกหัดไว้ในคู่มือด้วย

Haress (อ้างถึงใน อังศุมาลิน เพิ่มผล, 2542, หน้า 14) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดฝึกว่า ชุดฝึกจะต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน และควรสร้างโดยอาศัยหลักจิตวิทยาในการแก้ปัญหาและการตอบสนองไว้ดังนี้

1. สร้างชุดฝึกหลายๆ ชนิด เพื่อเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ
2. ชุดฝึกที่สร้างขึ้นนั้นจะต้องให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาได้ว่าต้องการให้ผู้เรียนทำอะไร
3. ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนรู้จากการเรียนมาตอบในชุดฝึกให้ตรงตามเป้าหมาย
4. ให้ผู้เรียนตอบสนองสิ่งเร้าด้วยการแสดงความสามารถและความเข้าใจในการฝึก
5. กำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนตอบชุดฝึกแต่ละชนิด แต่ละรูปแบบ ด้วยวิธีการตอบอย่างไร

ถวัลย์ มาตจรัส (2546, หน้า 20) ได้กล่าวถึงการสร้างและจัดทำชุดฝึกหัดแบบฝึกทักษะไว้ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระสำหรับการจัดทำชุดฝึกหัด ชุดฝึกทักษะ
2. วิเคราะห์เนื้อหาสาระโดยละเอียด เพื่อกำหนดจุดประสงค์ในการจัดทำ
3. ออกแบบการจัดทำชุดฝึกหัด ชุดฝึกทักษะตามจุดประสงค์
4. สร้างชุดฝึกหัด ชุดฝึกทักษะ และส่วนประกอบอื่นๆ เช่น แบบทดสอบก่อนฝึก บัตรคำสั่ง ขั้นตอนกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ แบบทดสอบหลังเรียน
5. นำชุดฝึกหัด ชุดฝึกทักษะ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนา ให้สมบูรณ์

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักในการสร้างชุดฝึก ควรสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึก มีความเหมาะสมต่อพัฒนาการของผู้เรียน สนองความสนใจและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดทำให้จบเป็นเรื่องราว การประเมินผลแจ้งผลความก้าวหน้าในการฝึกให้ผู้เรียนทราบทันทีทุกครั้ง

จากลักษณะที่ดีของชุดฝึกการอ่านสะกดคำ พอสรุปได้ว่า ชุดฝึกควรมีเนื้อหา ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหาเนื้อหาที่ยาก และคำที่นำมาใช้ควรเป็นคำที่ใช้อยู่แล้วในชีวิตประจำวัน มีกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย คำชี้แจงที่ชัดเจน มีรูปภาพประกอบ และมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจและไม่สร้างความเบื่อหน่ายให้กับนักเรียน

4. ประโยชน์ของชุดฝึกทักษะ

นัตยา หล้าทู (2546, หน้า 34) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดฝึกไว้ดังนี้

1. ชุดฝึกเป็นสิ่งที่จัดทำขึ้นอย่างมีระเบียบ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครูได้มาก
2. ชุดฝึกหัดเป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการใช้ภาษาให้ดีขึ้น
3. ชุดฝึกหัดช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. ชุดฝึกหัดช่วยเสริมให้ทักษะทางภาษาให้คงทน โดยการฝึกซ้ำ
หลายๆ ครั้ง
5. ชุดฝึกหัดเป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้หลังจากจบบทเรียน
แต่ละครั้ง
6. ชุดฝึกหัดสามารถให้นักเรียนทบทวนได้ด้วยตนเอง
7. ชุดฝึกหัดช่วยให้ครูมองเห็นปัญหาต่างๆ ของนักเรียนได้ชัดเจน
ซึ่งช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นๆ ได้ทันเวลาที่
8. ชุดฝึกหัดที่จัดทำขึ้น นอกเหนือจากที่มีอยู่ในหนังสือเรียน จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนเต็มที่
9. ชุดฝึกหัดช่วยครูประหยัดแรงและเวลา นักเรียนไม่ต้องเสียเวลาลอกชุดฝึกหัดจากตำราหรือกระดานดำ ทำให้มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่างๆ มากขึ้น
10. ชุดฝึกหัดทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นความก้าวหน้าของตน

จากประโยชน์ที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า ชุดฝึกช่วยในการฝึกทักษะทางภาษา การใช้ภาษา และสามารถนำมาฝึกซ้ำได้ ทำให้ผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง และช่วยลดภาระของครูในการออกชุดฝึก โดยชุดฝึกจะยึดหลักของความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนสามารถฝึกฝนได้ตลอดและยังสร้างความคงทนของภาษา นักเรียนสามารถนำมาใช้ฝึกทั้งก่อนและหลังจากที่เรียนบทเรียนนั้นๆ แล้ว อีกทั้งยังช่วย

แก้ปัญหาในการอ่าน การเขียน สามารถทดสอบความรู้ วัดผลการเรียนรู้หรือประเมินผล
ได้เป็นอย่างดี

5. ลักษณะของชุดฝึกทักษะที่ดี

ในการจัดทำชุดฝึกหัดให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นจำเป็นต้องอาศัย
ลักษณะและรูปแบบของชุดฝึกที่หลากหลายแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับทักษะที่เราจะฝึก
ดั่งที่มีนักการศึกษา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของชุดฝึกที่ดีไว้ดังนี้

ไพรัตน์ สุวรรณแสน (อ้างถึงใน จิรพร จันทะเวียง, 2542, หน้า 43)

กล่าวถึงลักษณะของชุดฝึกที่ดี ไว้ดังนี้

1. เกี่ยวกับบทเรียนที่ได้เรียนมาแล้ว
2. เหมาะสมกับระดับวัยและความสามารถของเด็ก
3. มีคำชี้แจงสั้นๆ ที่จะทำให้เด็กเข้าใจ คำชี้แจงหรือคำสั่งต้อง

กะทัดรัด

4. ใช้เวลาเหมาะสม คือ ไม่ให้เวลานานหรือเร็วเกินไป
5. เป็นที่น่าสนใจและท้าทายความสามารถ

Billow (อ้างถึงใน เตือนใจ ตรีเนตร, 2544, หน้า 7) กล่าวถึง ลักษณะของ
ชุดฝึกที่ดีนั้นจะต้องดึงดูดความสนใจและสมาธิของผู้เรียน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกเฉพาะอย่าง ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัย วัฒนธรรมประเพณี ภูมิหลัง
ทางภาษาของผู้เรียน ชุดฝึกที่ดีควรจะเป็นแบบฝึกสำหรับผู้เรียนที่เรียนเก่ง และซ่อมเสริม
สำหรับผู้เรียนที่เรียนอ่อนในขณะเดียวกัน นอกจากนี้แล้วควรใช้หลายลักษณะและมี
ความหมายต่อผู้ฝึกอีกด้วย

Rivers (อ้างถึงใน เตือนใจ ตรีเนตร, 2544, หน้า 7) กล่าวถึงลักษณะของ
แบบฝึกไว้ดังนี้

1. บทเรียนทุกเรื่องควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกมากพอ ก่อนจะเรียน
เรื่องต่อไป
2. แต่ละบทควรฝึกโดยใช้เพียงแบบฝึกเดียว
3. ฝึกโครงสร้างใหม่กับสิ่งที่เรียนรู้แล้ว
4. สิ่งที่ฝึกแต่ละครั้งควรเป็นบทฝึกสั้นๆ
5. ประโยคและคำศัพท์ควรเป็นแบบที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวัน
6. ชุดฝึกควรให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดไปด้วย

7. ชุดฝึกควรมีหลายๆ แบบเพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย
8. การฝึกควรฝึกให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนแล้วสามารถใช้ใน

ชีวิตประจำวัน

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ลักษณะของชุดฝึกที่ดีควรเป็นแบบฝึกสั้นๆ ฝึกหลายๆ ครั้ง มีหลายรูปแบบ การฝึกควรฝึกเฉพาะเรื่องเดียว และควรเป็นสิ่งที่นักเรียนพบเห็นอยู่แล้ว คำชี้แจงสั้นๆ ใช้เวลาเหมาะสม เป็นเรื่องที่ทำท่ายให้แสดงความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้ฝึกแล้วก็สามารถพัฒนาตนเองได้ดี จึงจะนับว่าเป็นแบบฝึกที่ดีและมีประโยชน์

6. ประโยชน์ของชุดฝึกทักษะ

ถวัลย์ มาศจรัส (2546, หน้า 21) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดฝึก ดังนี้

1. เป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
2. ผู้เรียนมีสื่อสำหรับฝึกทักษะด้านการอ่าน การคิด การวิเคราะห์

และการเขียน

3. เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับการแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านต่างๆ ของผู้เรียน

จากประโยชน์ของชุดฝึกที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ชุดฝึกมีประโยชน์เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ สามารถที่จะทบทวนด้วยตนเองและเห็นความก้าวหน้าของตนเอง นอกจากนี้ ยังสามารถช่วยลดภาวะของครูผู้สอนอีกด้วย

7. การหาประสิทธิภาพของสื่อ

ในการหาประสิทธิภาพของสื่อ มีผู้ให้ความหมายและความสำคัญไว้หลายนัย ดังนี้

สมบุรณ์ สงวนญาติ (อ้างถึงใน ชาญชัย ยมดิษฐ์, 2548, หน้า 428) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินสื่อการเรียนการสอนว่า เพื่อจะทราบผลสัมฤทธิ์ด้านการใช้สื่อตามวิธีการที่ผ่านมา ว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ได้ผลมากน้อยเพียงใด มีอะไรที่ควรปรับปรุงแก้ไขบ้าง โดยปฏิบัติดังนี้

1. พิจารณาว่าขั้นตอนการใช้เป็นไปตามแผนหรือไม่ ผู้ใช้เป็นผู้ประเมินเองโดยยึดแผนการใช้ที่กำหนดไว้เดิมเป็นหลัก
2. พิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการใช่ว่ามีอะไรบ้าง ถ้ามีเนื่องมาจากสาเหตุใด อาจใช้วิธีสอบถามผู้เรียน หรืออภิปรายร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนก็ได้

3. พิจารณาด้านความเหมาะสมในการนำสื่อดังกล่าวมาช่วยในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความชัดเจน ความน่าสนใจ และความพึงพอใจของผู้สอนและผู้เรียน อาจใช้วิธีสอบถาม หรือใช้แบบสำรวจ

4. พิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอน เนื่องจากการใช้สื่อดังกล่าว โดยใช้ข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายที่วางไว้

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2549, หน้า 197) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินสื่อการเรียนการสอนว่าครูผู้สอนควรจะได้มีการประเมินผลการใช้ว่าสื่อต่างๆ นั้นมีประสิทธิภาพเพียงใดโดยใช้การสอบถามและการสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนว่าสื่อเหล่านั้นช่วยในการรับรู้ของผู้เรียนแจ่มแจ้งขึ้นหรือไม่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรมเพียงใด ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการรวมกิจกรรมมากขึ้นน้อยเพียงใด มีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าการหาประสิทธิภาพสื่อเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการผลิตสื่อ ทำให้ทราบว่าสื่อเหล่านั้นมีคุณภาพตามจุดประสงค์ที่สร้างเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

นักการศึกษาได้ให้คำอธิบายความหมายที่มีความหลากหลายของความพึงพอใจไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 775) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจพฤติกรรมเกี่ยวกับความพึงพอใจของมนุษย์ คือ ความพยายามที่จะขจัดความตึงเครียดหรือความกระวนกระวายหรือภาวะไม่ได้ดูสภาพในร่างกาย ซึ่งเมื่อมนุษย์สามารถขจัดสิ่งต่างๆ ดังกล่าวได้แล้วมนุษย์ได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการ

อุทัยพรรณ สุคติ (2545, หน้า 7) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาจจะเป็นไปในเชิงประเมินค่าว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ

อรรถพร หาญวานิช (2546, หน้า 29) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง ประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้นๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้นๆ สามารถตอบสนอง ความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542, หน้า 278-279) กล่าวว่า

1. ความพึงพอใจเป็นผลรวมของความรูสึกของบุคคลเกี่ยวกับระดับ ความชอบหรือไม่ชอบต่อสภาพต่างๆ

2. ความพึงพอใจต่อการทำงานเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่ดีและ สำเร็จจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจและได้ผลตอบแทนในรูปแบบต่างๆ ตามที่หวังไว้

ปิยวรรณ สังข์จันทร์พร (2547, หน้า 56) ได้สรุปความหมายของความ พึงพอใจ ได้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกชอบ พอใจ ที่สืบเนื่องมาจากทัศนคติด้านต่างๆ ที่มีต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งเกิดจากองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ความมั่นคง ปลอดภัย ความก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน ผลตอบแทน เพื่อร่วมงาน ตลอดจนสนองความต้องการของบุคคลความ พึงพอใจทำให้บุคคลเกิดความสบายใจ เกิดความสุขเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงาน

ชัชวีระชัย คำภิรมย์ (2544, หน้า 9) ได้กล่าวถึงความหมายของความ พึงพอใจไว้ หมายถึงความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวกเป็นความสุข ของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้ผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้ คนเกิดความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจสิ่งเหล่านี้จะมีผล ต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานรวมทั้งการส่งผลต่อความสำเร็จและ เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

วิสุทธิ อุทธศรี (2544, หน้า 8) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือพอใจในองค์ประกอบและสิ่งจูงใจในด้านต่างๆ ของงานและผู้ปฏิบัติงานได้รับการตอบสนองในความต้องการที่เขาพึงปรารถนา

สรุปได้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคล ที่มีต่อการทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้ จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความพึงพอใจ

ในการปฏิบัติงานใดๆ ก็ตามที่ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดความพึงพอใจต่อการทำงานมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีอยู่ การสร้างสิ่งจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้เกิดกับผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มีนักการศึกษาสาขาต่างๆ ทำการศึกษาค้นคว้า และตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานไว้ดังนี้

2.1 แนวคิดในเรื่องการจูงใจให้เกิดความพอใจต่อการทำงานที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติ มีลักษณะดังนี้ (คิพพรรณ พาณิชเจริญ, 2547, หน้า 46 อ้างถึงใน Scott, 1970, p. 124)

2.1.1 งานที่มีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว งานนั้นจะมีความหมายสำหรับผู้นำ

2.1.2 งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดผลสำเร็จได้โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

2.1.3 เพื่อให้ได้ผลในการสร้างแรงจูงใจภายใน เป้าหมายของงานจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

2.1.3.1 คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย

2.1.3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง

2.1.3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

เมื่อนำแนวความคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนในการเลือกเรียนตามความสนใจ และมีโอกาสร่วมกันตั้งจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายในการทำกิจกรรมได้เลือกวิธีแสวงหาความรู้ด้วยวิธีที่ผู้เรียนนัดและสามารถค้นหาคำตอบได้

2.2 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs) นับว่าเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ซึ่งตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า “มนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการสิ่งอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการของเราอาจจะซ้ำซ้อนกันกล่าวคือความต้องการอย่างหนึ่งอาจยังไม่ทันหมดไป” ความต้องการอีกอย่างหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้ความต้องการของมนุษย์มีลำดับดังนี้ (ศุภสิริ โสมาเกตู, 2544, หน้า 50 อ้างถึงใน Maslow, 1970, pp. 69 – 80)

2.2.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เน้นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ

2.2.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความมั่นคงในชีวิต ทั้งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคต ความเจริญก้าวหน้า อบอุ่นใจ

2.2.3 ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นสิ่งจูงใจ ที่สำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมต้องการให้สังคมยอมรับตนเองเข้าเป็นสมาชิก ต้องการความเป็นมิตรความรักจากเพื่อนร่วมงาน

2.2.4 ความต้องการมีฐานะ (Esteem Needs) มีความอยากเด่นในสังคมมีชื่อเสียง อยากให้บุคคลยกย่องสรรเสริญตนเอง อยากมีความอิสระเสรีภาพ

2.2.5 ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูง อยากให้ตนเองประสบความสำเร็จทุกอย่างในชีวิต

2.3 ทฤษฎีของแมคคลีแลนด์ (David Mc Clelland) แบ่งออก เป็น 3 ประเภท ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537, หน้า 141 – 144)

2.3.1 ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Needs for Achievement) เป็นพฤติกรรม ที่จะทำการใดๆ ให้เป็นผลสำเร็จดีเลิศมาตรฐาน เป็นแรงขับที่นำไปสู่ความสำเร็จเป็นเลิศ

2.3.2 ความต้องการสัมพันธ์ (Needs for Affiliation) เป็นความปรารถนาที่จะสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

2.2.3 ความต้องการอำนาจ (Needs for Power) เป็นความต้องการควบคุมผู้อื่น มีอิทธิพลต่อผู้อื่น และต้องการควบคุมผู้อื่น

2.4 แนวคิดของแฮทฟิลด์และฮิวแมนที่ได้ทำการพัฒนาแนวคิดของนักวิจัยต่างๆ มาเป็นเครื่องมือวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในปัจจุบันประกอบไปด้วย องค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้ (เฟซิญ กิจระการ, หน้า 2545, หน้า 25 อ้างถึงใน Kidrakam, 1989, p. 7)

ตัวแปรที่ 1 องค์ประกอบเกี่ยวกับงานที่ทำในปัจจุบัน แบ่งเป็น

1. ความตื่นเต้น/น่าเบื่อ
2. ความสนุกสนาน/ความไม่สนุกสนาน

3. ความโล่ง/ความสลับ
4. ความท้าทาย/ไม่ท้าทาย
5. ความมีความพอใจ/ไม่พอใจ

ตัวแปรที่ 2 องค์ประกอบทางด้านค่าจ้าง ประกอบด้วย

1. ถือว่าเป็นรางวัล/ไม่เป็นรางวัล
2. มาก/น้อย
3. ยุติธรรม/ไม่ยุติธรรม
4. เป็นทางบวก/เป็นทางลบ

ตัวแปรที่ 3 องค์ประกอบทางด้านเลื่อนตำแหน่ง

1. ยุติธรรม/ไม่ยุติธรรม
2. เชื้อถือได้/เชื้อถือไม่ได้
3. เป็นเชิงบวก/เป็นเชิงลบ
4. เป็นเหตุผล/ไม่เป็นเหตุผล

ตัวแปรที่ 4 องค์ประกอบด้านความผู้หนัก/ผู้บังคับบัญชา

1. อยู่ใกล้/อยู่ไกล
2. ยุติธรรมแบบจริงจัง/ยุติธรรมแบบไม่จริงจัง
3. เป็นมิตร/ค่อนข้างไม่เป็นมิตร
4. เหมาะสมทางคุณสมบัติ/ไม่เหมาะสมทางคุณสมบัติ

ตัวแปรที่ 5 องค์ประกอบทางด้านเพื่อนร่วมงาน

1. เป็นระเบียบเรียบร้อย/ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย
2. จงรักภักดีต่อสถานที่ทำงาน/ไม่จงรักภักดีต่อสถานที่ทำงาน

และเพื่อนร่วมงาน

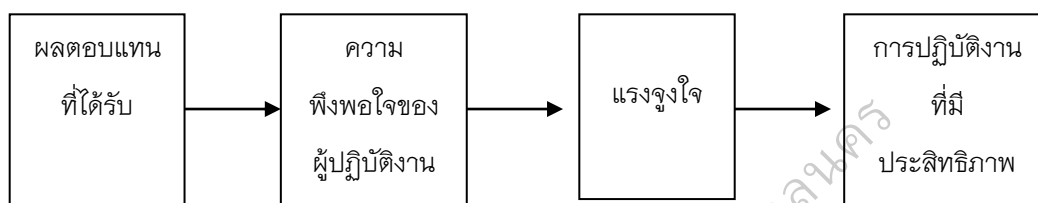
3. สนุกสนานรื่นเริง/ดูไม่มีชีวิตชีวา
4. ดุณาสนใจเอาจริงเอาจัง/ดูน่าเบื่อหน่าย

2.5 แนวคิดความพึงพอใจนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพใน

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับมอบหมายหรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนซึ่งในสภาพปัจจุบันเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษาจึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจใน

การเรียนรู้หรือการปฏิบัติงาน มีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ (สมยศ นาวิกา, 2521, หน้า 55)

2.5.1 ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ไม่ได้รับการตอบสนอง ทิศนะตามแนวคิดดังกล่าวสามารถแสดงด้วยภาพประกอบที่ 6

ภาพประกอบ 6 ความพึงพอใจนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ
ที่มา : สมยศ นาวิกา, 2521, หน้า 55

จากแนวคิดดังกล่าว ครูผู้สอนที่ต้องการให้กิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบรรลุผลสำเร็จ จึงต้องคำนึงถึงการจัดบรรยากาศ และสถานการณ์รวมทั้งสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน เพื่อสนองความพึงพอใจของผู้เรียนให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.5.2 ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่นๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัลหรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่รับรู้แล้ว ความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายใน เป็นผลด้านความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดแก่ตัวผู้เรียนเอง เช่น ความรู้สึกต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่างๆ และความสามารถดำเนินงานภายใต้ความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

ความมั่นใจ ตลอดจนได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอกเป็นรางวัลที่ผู้อื่นจัดทำให้มากกว่าที่ตนเองให้ตนเอง เช่น การได้รับค่ายกย่องชมเชยจากครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือแม้แต่การได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่น่าพอใจ

จากแนวคิด Herzberg (1959, pp. 113 – 115 อ้างอิงใน สมใจ ลักษณะ, 2547, หน้า 71 – 75) ได้ทำการศึกษาพบว่าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation-Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบจูงใจ (Motivation Factor) หมายถึง องค์ประกอบ ที่เกี่ยวกับตัวงานและความสำเร็จของงาน ซึ่งองค์ประกอบทางการจูงใจจะต้องมีค่าเป็นบวกเท่านั้น จึงจะทำให้บุคคลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขึ้นมาได้
2. องค์ประกอบค้ำจุน (Hygiene Factor) หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในที่ทำงาน ซึ่งองค์ประกอบทางการค้ำจุนถ้าหากว่ามีค่าเป็นลบ บุคคลจะไม่มีความรู้สึก ไม่พึงพอใจในงานแต่อย่างใดเนื่องจากองค์ประกอบทางด้านปัจจัยนี้ มีหน้าที่ค้ำจุนหรือบำรุงรักษาบุคคลให้มีความพึงพอใจ

Scott (1970, p. 124) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติ มีลักษณะดังนี้

1. งานและความปรารถนาส่วนตัวควรมีความสัมพันธ์กัน
2. งานต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จ
3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างสิ่งจูงใจภายในเป้าหมายของงาน มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้
 - 3.1 คนทำงานมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย
 - 3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง
 - 3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่ขั้นถึงบรรยากาศและสถานการณ์ รวมทั้งสื่ออุปกรณ์และจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียน เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียนให้มีแรงจูงใจในการทำกิจกรรม จนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

สิ่งจูงใจ หรือสิ่งเร้า เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจซึ่งสิ่งจูงใจ หรือสิ่งจูงใจ คือ องค์ประกอบต่างๆ อาจจะเป็นหรือสภาวะใดๆ ที่เป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจทำให้ ผู้ปฏิบัติงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้งานนั้นประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ที่วางไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เครื่องล่อใจ ตำริ มุศรีพันธุ์ (2545, หน้า 42) ได้กล่าวถึง สิ่งจูงใจที่เป็นเครื่องกระตุ้นเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

3.1 สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ สิ่งเหล่านี้ได้แก่ เงินทอง สิ่งของหรือสภาวะทาง กายที่มีให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน และสิ่งจูงใจที่ไม่ใช้วัตถุ (Personal Nonmaterial Opportunities) เกียรติภูมิ การใช้ประสิทธิภาพมากกว่าคนอื่น

3.2 สภาพทางกายที่พึงปรารถนา หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมใน การทำงานซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงาน เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกใน สำนักงาน ความพร้อมเพรียงของเครื่องมือ

3.3 ผลประโยชน์ทางอุดมคติ หมายถึง การสนองความต้องการในด้าน ความภาคภูมิใจที่ได้แสดงฝีมือ การแสดงความภักดีต่อองค์กรของตน

3.4 ความดึงดูดในทางสังคม หมายถึง การมีความสัมพันธ์ของบุคคล ในหน่วยงาน การอยู่รวมกัน ความมั่นคงของสังคม และเป็นหลักประกันในการทำงาน

3.5 การปรับทัศนคติและสภาพของหน่วยงานให้เหมาะสม คือ เปิดโอกาส ให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้เขาเป็นผู้มีความสำคัญในหน่วยงาน จะทำให้ บุคคลมีกำลังใจในการทำงานมากขึ้น

4. วิธีการสร้างความพึงพอใจในการเรียน

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ อารี พันธุ์มณี (2545, หน้า 198) ได้กล่าวว่าความพึงพอใจในการเรียนรู้นั้น มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ครู ควรส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้โดยสร้างความพึงพอใจให้เกิดแก่ ผู้เรียนดังนี้

1. การชมเชยและการตำหนิ ทั้ง 2 ประการ จะมีผลต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน
2. การทดสอบบ่อยครั้ง การทดสอบเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจมากขึ้น เพราะอาจหมายถึงการเลื่อนชั้น การทดสอบบ่อยครั้งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ การเรียน

อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงและเป็นความพึงพอใจของผู้เรียน

3. การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยการเสนอแนะ หรือกำหนดหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

4. ใช้วิธีการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ที่เร้าความสนใจ เพราะวิธีการที่แปลกใหม่ที่ผู้เรียนยังไม่ประสบมาก่อนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น

5. ตั้งรางวัลสำหรับงานมอบหมายเพื่อยั่วให้ผู้เรียนเกิดความพยายามในงานที่ได้รับมอบหมายประสบผลสำเร็จนั้นๆ

6. ยกตัวอย่างจากสิ่งที่ไม่เคยพบ หรือคาดไม่ถึง การยกตัวอย่างประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นตัวอย่างที่ผู้เรียนคุ้นเคย เพื่อให้เข้าใจบทเรียนได้ง่ายและเร็วขึ้น

7. เชื่อมโยงบทเรียนกับสิ่งที่เรียนรู้มาก่อน การเชื่อมโยงสิ่งใหม่ให้สัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเป็นประสบการณ์เดิม จะทำให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจนขึ้น และจะทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนยิ่งขึ้น เพราะผู้เรียนคาดหวังไว้ว่าจะนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์และเป็นพื้นฐานต่อไป

8. เกมและละคร การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น การปฏิบัติจริง เช่น การเล่นเกม และการแสดงละครนั้น จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

9. สถานที่ที่ทำให้ผู้เรียนไม่พึงปรารถนา เช่น สภาพความจำเจในห้องเรียน หรือบรรยากาศในห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ อาจเป็นสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเบื่อ ไม่พอใจ ซัดแย้ง ควรหาทางลดหรือขจัดให้หมดไป เพราะเป็นสิ่งที่ป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

สรุป วิธีสร้างความพึงพอใจในการเรียน โดยผู้สอนจะต้องให้การชมเชยและตำหนิผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ ใช้วิธีการเรียนที่เร้าความสนใจและเชื่อมโยงบทเรียนใหม่ให้สัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

5. การวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจของมนุษย์ เป็นความรู้สึกรวมของมนุษย์ตามทฤษฎี

2 องค์ประกอบ ของเฮิร์ชเบิร์ก คือ ความต้องการ การได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกายและปรารถนาความสุขทางใจ ทั้งสองอย่างนี้ถ้าได้รับการตอบสนองในขอบเขตที่บุคคลต้องการจะทำให้ผู้รับการตอบสนองเกิดความพึงพอใจ ในเรื่องนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, หน้า 141 – 142) กล่าวว่า

1. ความพึงพอใจโดยทั่วไป เป็นการศึกษาถึงความรู้สึกชอบของบุคคลที่มีบทบาทต่องานเป็นการวัดโดยส่วนรวมถึงระดับบุคคลความพึงพอใจและมีความสุขกับงาน

2. ความพึงพอใจเฉพาะด้านเป็นการศึกษาถึงความรู้สึกชอบและความพอใจของบุคคลที่มีต่องานเฉพาะด้าน เช่น รายได้ มิตรสัมพันธ์ ผู้บังคับบัญชาและความก้าวหน้า

ถวิล ธาราโกชน (2536, หน้า 77 – 86) กล่าวว่า ในการวัดความรู้สึกหรือการวัดทัศนคตินั้นออกมาในลักษณะทิศทาง (Direction) ซึ่งมีอยู่ 2 ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ ทางบวก คือ การประเมินความรู้สึกไปในทางที่ดี ชอบ หรือพอใจ ทางลบ คือ เป็นการประเมินค่าความรู้สึกไปในทางไม่ดี ไม่ชอบ หรือไม่พอใจ และการวัดในลักษณะปริมาณ (Magnitude) : ซึ่งเป็นความเข้มแข็ง ความรุนแรง หรือระดับทัศนคติไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ประสงค์นั่นเอง ซึ่งวิธีการวัดมีอยู่หลายวิธี เช่น วิธีการสังเกต วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีการสังเกต เป็นวิธีการใช้ตรวจสอบบุคคลอื่นในการเฝ้ามองและจดบันทึกอย่างมีแบบแผน
2. วิธีการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยจะต้องออกไปสอบถามโดย การพูดคุยกับบุคคลนั้นๆ โดยมีการเตรียมแผนงานล่วงหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงที่สุด
3. วิธีการใช้แบบสอบถามที่มีข้ออธิบายไว้อย่างเรียบร้อย เพื่อให้ผู้ตอบทุกๆ คนตอบมาเป็นแบบแผนเดียวกันมักใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก รูปแบบสอบถามจะใช้แบบแผนเดียวกันมักใช้มาตราวัดทัศนคติ ซึ่งที่นิยมใช้ในปัจจุบันวิธีหนึ่ง คือ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วมี

คำตอบที่แสดงถึงระดับความรู้สึกซึ่งมี 5 ระดับโดยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 67)

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจในมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวเมื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายใน เป็นผลด้านรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดแก่ผู้เรียนเอง เช่น ความรู้สึกต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่างๆ และสามารถดำเนินงานภายใต้ความยุ่งยากทั้งหลายได้สำเร็จ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ ตลอดจนได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ส่วนผลตอบแทนภายนอกเป็นรางวัลที่ผู้อื่น จัดหาให้มากกว่าที่ตนเองให้ตนเอง เช่น การได้รับคำยกย่องชมเชยจากครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือแม้แต่การได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่น่าพอใจ

ภณิดา ชัยปัญญา (2541, หน้า 11) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม ต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ให้ลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าว อาจถามความพอใจในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้ตอบทุกคนตอบมาเป็นแบบแผนเดียวกัน มักใช้ในกรณีที่ต้องการข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหลายๆ วิธีนี้นับเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการวัดทัศนคติ รูปแบบของแบบสอบถามจะใช้มาตราวัดทัศนคติ ซึ่งที่นิยมใช้ในปัจจุบันวิธีหนึ่ง คือ มาตราส่วนแบบลิเคิร์ท ประกอบด้วยข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งหนึ่งที่มีคำตอบที่แสดงถึงระดับความรู้สึก 5 คำตอบ เช่น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยจะต้องออกไปสอบถามโดย การพูดคุย โดยมีการเตรียมแผนงานล่วงหน้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

3. การสังเกต เป็นวิธีวัดความพึงพอใจ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำ

อย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน วิธีนี้เป็นการศึกษาที่เก่าแก่ และยังเป็น ที่นิยมใช้ใช้อย่างแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

หัทธ์รัตน์ ประทุมสูตร (2542, หน้า 14) กล่าวว่า การวัดความพึงพอใจ เป็นเรื่อง que เปรียบเทียบได้กับควมเข้าใจทั่วๆ ไป ซึ่งปกติจะวัดได้โดยการสอบถามจาก บุคคลที่ต้องการจะถามมีเครื่องมือที่ต้องการจะใช้ในการวิจัยหลายๆ อย่าง อย่างไรก็ตาม ใดก็ ดีถึงแม้ว่าจะมีการวัดอยู่หลายแนวทางแต่การศึกษาความพึงพอใจอาจแยกตามแนวทางวัด ได้สองแนวคิดตามความคิดเห็นของ ซาลีซนิกค์ คริสเทนส์ กล่าวคือ

1. วัดจากสภาพทั้งหมดของแต่ละบุคคล เช่น ที่ทำงาน ที่บ้านและทุกๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การศึกษาตามแนวทางนี้จะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ แต่ทำให้เกิดความ ยุ่งยากกับกับการที่จะวัดและเปรียบเทียบ
2. วัดได้โดยแยกออกเป็นองค์ประกอบ เช่น องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการ นิเทศงานเกี่ยวกับนายจ้าง

จากการศึกษาการวัดความพึงพอใจ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นการ ตรวจจสอบทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียน จะมีความสัมพันธ์กันในทางบวก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติทำให้ผู้เรียน ได้รับการตอบสนองของความต้อการทางด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ เกิดความสมบรูณ์ของชีวิตมากขึ้นเพียงใดนั่นคือสิ่งที่ครูผู้สอนจะคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ในการเสริมสร้างควมพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ที่สามารถใช้เครื่องมือวัดได้หลายแบบ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม ในการวัดความพึงพอใจ

แนวทางการประเมินสื่อการเรียนการสอน

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 153) ได้ให้แนวทางในการหาประสิทธิภาพของ ชุดการเรียนรู้ซึ่งมี 2 แนวทาง ดังนี้

พิจารณาจากผู้เรียนจำนวนมาก (ร้อยละ 80) สามารถบรรลุผลในระดับสูง (ร้อยละ 80) กรณีนี้เป็นนวัตกรรมสั้นๆ ใช้เวลาน้อยเนื้อหาที่สอนมีเรื่องเดียว

เกณฑ์ 80/80 หมายถึงมีไม่ต่ำกว่า 80% ของผู้เรียนที่ทำได้ไม่ต่ำกว่า 80% ของคะแนนเต็มพิจารณาจากผลระหว่างดำเนินการและผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการโดย เฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (เช่นร้อยละ 80) กรณีใช้การสอนหลายครั้ง มีเนื้อหาสาระมาก

(เช่น 3 บท ขึ้นไป) มีการวัดผลระหว่างเรียน (Formative) หลายครั้ง เกณฑ์ 80/80 มีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก เป็นเกณฑ์ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)

80 ตัวหลัง เป็นประสิทธิภาพของผลรวมโดยรวม (E_2)

$$\text{ประสิทธิภาพ} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนที่สอบได้ทุกคน}}{\text{ผลรวมของคะแนนเต็มของทุกคน}} \text{ เมื่อเทียบ } \times 100$$

ประสิทธิภาพจึงเป็นร้อยละของค่าเฉลี่ย เมื่อเทียบกับคะแนนเต็มซึ่งต้องมีค่าสูงจึงจะชี้ถึงประสิทธิภาพได้ กรณีนี้ใช้ร้อยละ 80

80 ตัวแรก ซึ่งเป็นประสิทธิภาพกระบวนการ เกิดจากการนำคะแนนที่สอบได้ระหว่าง การดำเนินการ (นั่นคือระหว่างเรียน หรือระหว่างการทดลอง) มาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเป็นร้อยละ

80 ตัวหลัง ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของผลรวม เกิดจากการนำคะแนนจากการวัดโดยรวม เมื่อสิ้นสุดการสอนหรือสิ้นสุดการทดลอง แล้วมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเปรียบเทียบเป็นร้อยละ ซึ่งต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

สุกิจ ศรีพรหม (2541, หน้า 70-71) ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพเมื่อผลิตแบบฝึกเพื่อเป็นต้นแบบแล้ว ต้องนำแบบฝึกไปทดสอบประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นทดสอบกับผู้เรียน 1 คน (One-To-One Testing) โดยเลือกผู้เรียนที่ยังไม่เคยเรียนเรื่องที่จะสอนมาก่อนเลยจำนวน 1 คน แล้วให้เรียนจากแบบฝึก โดยปฏิบัติดังนี้ ตอบแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) เรียนจากแบบฝึกจนจบบทเรียนทำแบบฝึกหัดในบทเรียนไปพร้อมกันในขณะที่เรียนตอบแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest)

แล้วนำผลที่ได้รับมาพิจารณาปรับปรุงส่วนที่เห็นว่ายังบกพร่อง เช่น เนื้อหา สื่อต่างๆ แบบทดสอบต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นทดสอบกับกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) ใช้กับนักเรียน 10 คน ที่ยังไม่เคยเรียนบทเรียนดังกล่าวมาก่อน ดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นที่ 1 ทุกประการ เมื่อเสร็จกระบวนการแล้วนำแบบฝึกมาแก้ไขข้อบกพร่องอีกครั้งหนึ่งและนำผลคะแนนจากการทำแบบฝึกหัดและทำแบบทดสอบหลังเรียนไปหาประสิทธิภาพของแบบฝึกหัดโดยใช้เกณฑ์ 80/80

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองภาคสนาม (Field Testing) โดยทดลองใช้กับผู้เรียนทั้งชั้นเรียน โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 แล้วนำผลไปหาประสิทธิภาพของแบบฝึก การคำนวณประสิทธิภาพของแบบฝึกนิยามตั้งไว้ 90/90 สำหรับเนื้อหาที่เป็นความรู้ ความจำและเนื้อหาวิชาที่เป็นทักษะหรือเจตคติไม่ต่ำกว่า 80/80

80 ตัวแรก คือ คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำแบบฝึก

80 ตัวหลัง คือ คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำแบบทดสอบหลังเรียน ถ้าปรากฏว่า ทั้งคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละของกลุ่มในการทำแบบฝึกและการทำแบบทดสอบ หลังเรียนได้ไม่ต่ำกว่า 80 ทั้งคู่ ก็ถือว่าแบบฝึกที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า การตรวจสอบหาประสิทธิภาพสื่อที่พัฒนาขึ้น สามารถทำได้หลายวิธี แต่วิธีที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย คือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้ล่วงหน้า โดยจะเป็นเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หรือ 90/90 ก็ได้ ขึ้นอยู่กับธรรมชาติการพัฒนาสื่อของวิชานั้นๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วิเศษ แพบัว (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ และชุดฝึกทักษะประกอบกรเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา เรื่อง ลูกอ๊อดหาแม่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสามัคคีราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.85/85.05 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แบบฝึกทักษะมีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ประวีณา เอ็นดู (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านและการเขียนสะกดคำ โดยใช้แบบฝึกทักษะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านน้อย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านและการเขียนสะกดคำ โดยใช้แบบฝึกทักษะ มีประสิทธิภาพ 86.11/83.33

วงศ์เดือน มีทรัพย์ (2547, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และแบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ครึ่งหนึ่งยังจำได้ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกทักษะ แบบทดสอบ แบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพ 87.09/85.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แบบฝึกทักษะ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.74 และมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

สมใจ นาคศรีสังข์ (2549, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่อง การสร้างแบบฝึกการอ่านและเขียนสะกดคำจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตลาดเกาะแรต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 2 ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 21 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ แบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพ 83.98/84.46 และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

บัวลอง บรรณการ (2547, หน้า 76) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง พระอภัยมณี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แผนผังความคิดและกระบวนการกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และศึกษาดัชนีประสิทธิผล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนอนุบาลร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 43 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้คือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีประสิทธิผล ผลการศึกษา พบว่า 1) การศึกษา แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง พระอภัยมณี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้แผนผังความคิดและกระบวนการกลุ่ม มีประสิทธิภาพ 82.02/82.57 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) ดัชนีประสิทธิผลของการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง พระอภัยมณี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้แผนผังความคิดและกระบวนการกลุ่ม มีค่าเท่ากับ 0.6744 แสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 67.44

ชาลิสสา พรหมทรัพย์ (2548, หน้า 87) ได้ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย แบบกระบวนการกลุ่มร่วมมือ โดยใช้แบบฝึกทักษะ และแผนผังความคิด เรื่อง ชนิดของคำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80/80 เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการ
 จัดกิจกรรม การเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1
 โรงเรียนหนองพลวงใหญ่ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 จำนวน 7 แผน แบบฝึกทักษะเรื่องชนิดของคำ จำนวน 7 ชุด แบบทดสอบย่อย เรื่อง ชนิด
 ของคำ จำนวน 7 ชุด แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ สถิติที่ใช้คือ
 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีประสิทธิผล ผลการศึกษา พบว่า
 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.51/82.94 ดัชนีประสิทธิผล
 ของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 0.4000 หมายความว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็น
 ร้อยละ 40.00

หนึ่งฤทัย โพธิ์พา (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลรายงานการพัฒนา
 แบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
 บ้านคลองช้าง อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า 1) แบบฝึก
 การอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ
 โดยรวมเท่ากับ 87.98/86.29 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อ การเรียน
 โดยใช้แบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ใน
 ระดับพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.5 จากคะแนนเต็ม 5

สุวรรณรัตน์ ณ เชียงใหม่ (2554, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึก
 การอ่านคำควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มโรงเรียนหนองผึ้ง ท่าวังดาด
 อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1) จากผลการใช้แบบฝึกการอ่านคำ
 ควบกล้ำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้แบบฝึกหัดคำควบกล้ำ จำนวน 10
 แบบฝึกหัด และแผนการสอน จำนวน 10 แผน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
 หลังการฝึกสูงกว่าก่อนได้รับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 3) ครูผู้สอนที่ใช้
 แบบฝึกการอ่านออกเสียงคำควบกล้ำ มีความคิดเห็นว่า แบบฝึกนี้มีความเหมาะสมอยู่ใน
 ระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านจุดประสงค์ เนื้อหา กระบวนการเรียน การสอนและการวัด
 และประเมินผล

ผลการศึกษางานวิจัยในประเทศแสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม การพัฒนาการอ่านและการเขียนสะกดคำ เพราะแบบฝึกทักษะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนา การเรียนรู้ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Arlin and Garry (1978, pp. 201-216) ได้ศึกษาการใช้เวลาในขณะที่อ่าน หนังสือการ์ตูนและการอ่านหนังสือธรรมดา โดยใช้นักเรียนเกรด 3 จำนวน 42 คน จัดให้ กลุ่มหนึ่งอ่านหนังสือการ์ตูนและกลุ่มหนึ่งอ่านหนังสือธรรมดา ให้แต่ละกลุ่มอ่านอย่างมี อิสระวันละ 20 นาที ตลอดระยะเวลา 10 สัปดาห์ พบว่า ทรรศนะคติการอ่านมีความสัมพันธ์ ทางบวกกับระยะเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือการ์ตูน การอ่านหนังสือการ์ตูนใช้ระยะเวลา น้อยกว่าการอ่านหนังสือธรรมดาและพบว่านักเรียนที่อ่านหนังสือไม่เก่งสามารถทำความเข้าใจ และได้ประโยชน์จากหนังสือการ์ตูนมากกว่าหนังสือธรรมดา

Smith and Young (1995, pp. 14-22) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐเจอร์ (Rutgers University) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินความชอบในการอ่านเรื่องสั้น ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนชอบ อ่านหนังสือเรื่องสั้น ที่ตนชอบที่สุด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในระดับ 7 ถึงระดับ 12 จำนวน 169 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าปัจจัยที่ส่งเสริมความชอบของนักเรียน จำแนกความแตกต่างออกได้เป็น 3 ลักษณะ ตามลำดับคือ ชอบแนวความคิดของเรื่อง ชอบประสบการณ์ที่ได้จากการอ่าน ชอบการผูกเรื่อง

Rogers (1989, pp. 2850-A) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐเวย์น (Wayny State University) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง พิค อิน อะ วิค (PIG IN A WIG) ที่มีต่อการอ่านของนักเรียนซึ่งเรียนในระดับ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า การอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง พิค อิน อะ วิค จะทำให้นักเรียนเกิดความจำที่ดีเยี่ยม ในเรื่องคำศัพท์และความสนใจอ่านหนังสือเพียงใด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 1 จำนวน 39 คน และเป็นเด็กที่มีผลการเรียนต่ำในวิชาการอ่าน หรือวิชาคณิตศาสตร์ หรือทั้ง 2 วิชา วิธีการวิจัยใช้วิธีการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการของการปรับตัวเด็กใน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม ซึ่งจะใช้เวลา 15 นาทีของทุกวัน ให้แต่ละกลุ่มเริ่มเรียนเหมือนกันโดยใช้หลักการอ่านของเนลสันและคณิตศาสตร์และใช้ เวลา 45 นาที ของทุกวัน การจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันโดยกลุ่มทดลองที่ 1

ปฏิบัติการกรรมการอ่านตามแบบที่ได้เสนอแนะไว้ในหนังสือคู่มือครู กลุ่มทดลองที่ 2 สอนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง พิค อิน อะ วิค ซึ่งเขียนเป็นภาษาธรรมชาติ มีเพลงสำหรับเด็กและกิจกรรมร้องประกอบเพลง มีการคัดเลือกอุปกรณ์ IN อย่างรอบคอบตามความยากของการเรียนแต่ละระดับ ส่วนกลุ่มควบคุมดำเนินกิจกรรมตามโครงการคณิตศาสตร์เพิ่มเติม ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลอง 2 กลุ่มมีผลความจำเหนือกว่ากลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองที่สอนโดยการอ่านหนังสือเพิ่มเติมเรื่อง พิค อิน อะ วิค ได้รับผลอย่างมากในการจำคำศัพท์ สนใจหนังสือและเกิดความชอบในการอ่านหนังสืออย่างเห็นอริสระมากขึ้น มีความสนุกสนานกับการอ่าน พ่อแม่ได้ร่วมกิจกรรมการอ่านของลูกมากขึ้น โดยลูกมาแล้วเรื่อง พิค อิน อะ วิค ที่อ่านมาจากโรงเรียนให้ฟัง ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่และลูก

Garcia (1998, pp. 3459-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านเขียนสะกดคำจากรูปแบบการสอนสะกดคำ 2 รูปแบบ คือ การสอนสะกดคำแบบให้นักเรียนฝึกเองกับการสะกดคำตามหนังสือ โดยครูแต่ละกลุ่มจะสอนโดยใช้โปรแกรมการสอนอ่านเหมือนกัน และการสอนเขียนทุกวันตามเวลาที่กำหนดไว้ การสอบใช้การสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการศึกษาพบว่า การสอนสะกดคำแบบให้นักเรียนฝึกเอง มีผลดีกว่าการสอนสะกดคำตามตำราในด้านการอ่านคำศัพท์และการวิเคราะห์คำศัพท์ นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันในเรื่องจำนวนคำศัพท์ที่ใช้ในระดับที่สูงกว่าประถมหนึ่ง ความยาวของประโยคและจำนวนหน่วยคำนอกจากนี้ นักเรียนสะกดคำโดยนักเรียนคิดเอง มีการอ่านทบทวน การเขียนคำ วิเคราะห์คำที่ใช้ ตลอดจนมีการช่วยเหลือหรือซักถามเพื่อน เพื่อช่วยในการสะกดคำบ่อยครั้งมากกว่านักเรียนอีกกลุ่มหนึ่ง และนักเรียนที่เรียนสะกดคำจากตำราใช้พจนานุกรมบ่อยครั้งมากกว่านักเรียนอีกกลุ่ม

Bouchard (2002, p. Web Site) ได้ศึกษาความรู้เรื่องคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากความผิดพลาดในการอ่านกับการสะกดคำแม้ว่าเขามีความพยายามอย่างมากระหว่างระหว่างการอ่านและการสะกดคำแต่การปฏิบัติงานการอ่านและการสะกดคำของนักเรียนก็มักจะยังแสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในความถูกต้องและความผิดพลาดของคำ การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการสะกดคำตามความรู้เรื่องคำเชิงพัฒนาใน 4 ด้าน ผลการวิเคราะห์พบว่า การปฏิบัติงานการอ่านของนักเรียนดีกว่าการปฏิบัติงานการสะกดคำอย่างมีนัยสำคัญและพบว่ามีผลของรายงานอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับความรู้เรื่องคำของนักเรียน ความผิดพลาดด้านการอ่านและการเขียนสะกด

คำของนักเรียนต่อไปพบว่า ความผิดพลาดเกี่ยวข้องกับลักษณะทางอักษรวิธีที่เหมือนกันในทุกงานในที่สุด จากการศึกษาการให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการสะกดคำ และความรู้เรื่องคำของทักษะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของครูพบว่า การให้คะแนนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการปฏิบัติจริงของนักเรียนในผลสัมฤทธิ์ทางการสะกดคำและความรู้เรื่องคำ แต่ก็ยังไม่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจในการสอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่า การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำ จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ไม่สับสน จำง่าย เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความสุขกับการเรียน นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงทุกคน เกิดความภูมิใจ ทำให้อ่านและเขียนสะกดคำได้ดียิ่งขึ้นและทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์